

Aile ve İnternet

Doç. Dr. Mehmet Akif OCAK

Doç. Dr. Mehmet Akif OCAK

Aile ve İnternet

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Copyright

©2013, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının izni olmaksızın tamamı veya herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde veya yöntemde, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt olarak çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

Yapım ve Baskı Öncesi Hazırlık

YD Yazılım
ODTÜ Teknokent İkizler Blok
Zemin Kat Çankaya/ANKARA
0312 210 17 64
www.ydyazilim.com

Ankara, 2013

ISBN:

978-605-4628-52-0

Baskı

Hangar Marka İletişimi ve Reklam Hizmetleri
Konur Sokak, No: 57/4
Kızılay / ANKARA
Tel: +90 312 425 07 34
Faks: +90 312 425 07 36

İletişim

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Adres: Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177.
Sokak No: 10/A
Çankaya / ANKARA
Tel : +90 312 705 55 00
Faks: +90 312 705 55 99
www.aile.gov.tr

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

ae
aile
eğitim
programı

İçindekiler

- 6 Dijital Aile İçin Temel Kavramlar ve Tanımlar
- 18 Bir Aile Nasıl "Dijital Aile" Olur?
- 30 Dijital Aile İçin rnek Olaylar
- 42 ocuk ve Gençte Dijital Vatandaşlık Algısı Nasıl Oluşturulur?
- 54 Aile ve Sosyal Ağlar
- 66 Aile ve Dijital Oyunlar
- 76 Dijital Oyunların Derecelendirilmesi ve Sınıflandırılması
- 88 Aile ve Cep Telefonları
- 98 Ailenin ocuk ve Gençle İletişimi
- 108 Bilişim, İnternet ve İletişim Hukuku

SUNUŞ

Toplumun çekirdeği olan aile kurumu, yapısı ve temel işlevleri bakımından alternatifi olmayan bir kurumdur. Aile kurumu; çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, yeni kuşaklara kültürel kimliğin ve değerlerin kazandırılması, tarihsel ve toplumsal bilincin aktarılması gibi temel işlevleriyle birlikte birey ile toplum arasında temel bir köprüdür.

Ailenin her türden toplumsal sorundan etkilendiği ve yaşanan toplumsal sorunların çözümüne önemli katkılar sağlayan bir kurum olduğu bilinmektedir. Sağlıklı aile yapısı yalnız kendi üyeleri için değil, içinde yaşadığı toplum için de bir denge ve güven unsurudur. Tüm toplumlar için aile kurumunu vazgeçilmez kılan özelliği potansiyelinde taşıdığı koruyucu, önleyici ve eğitici gücüdür.

Toplumsal değişme ile birlikte aileler hayatlarını devam ettirirken birtakım destek ve yardımlara gereksinim duymaktadırlar. Bu durumda çağın gereksinimleri karşısında aile bireylerinin özel olarak hazırlanmış aile eğitim programları yoluyla da desteklenmesi önem kazanmaktadır.

Aile eğitiminin önemi ve bu alanda atılması gereken adımlar Anayasamızda, Hükümet Programında ve Kalkınma Planlarında açıkça belirtilmiş olup bu alanda alınması gereken tedbirler sıralanmıştır. Aile eğitimi programlarıyla aile bireylerinin yeni bilgiler edinmeleri ve bakış açılarını geliştirmeleri hedeflenmektedir. Bu hedefe yönelik gerçekleştirilen her çaba, aile kurumunun yeni toplumsal şartlara daha kolay uyum sağlamasına ve dinamik gücünü koruyarak sorun çözme kabiliyetinin yükselmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

“Eğitim ailede başlar” ilkesinden hareketle Bakanlığımız tarafından hazırlanan Aile Eğitim Programı (AEP), bilgi çağının gereklerine uygun olarak toplumun dikkatinin ailenin önemine çekilmesi, aile bireylerinin karşılaştıkları sorun-

ları en aza indirebilmeleri ve sorunların aile odağında çözümlenmesine yönelik olarak hazırlanmıştır. Koruyucu ve önleyici bir sosyal politika hedefi olarak ülkemiz için önemli bir kazanım olan Aile Eğitim Programı; Aile Eğitimi ve İletişimi, Hukuk, İktisat, Medya ve Sağlık olmak üzere 5 alan ve 26 modülden meydana gelmektedir.

Ülkemizde aileye yönelik eğitim programları, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Aile Eğitim Programı'nı diğer yetişkin eğitimlerinden farklı kılan, geniş kapsamlı bir müfredat içeriğiyle aile odaklı bir eğitim programı olmasıdır. Aynı zamanda dinamik bir program olması nedeni ile yeni ve güncel içeriklerle zenginleştirilmeye ihtiyaç duyan bir program niteliğindedir.

Aile Eğitim Programı, program geliştirme ilkelerine bağlı kalınarak özgün bir süreçte geliştirilmiştir. Ülkemizin kendine özgü toplumsal ve kültürel şartları dikkate alınarak hazırlanan program evrensel değerler içermektedir. Programın hazırlanmasında alanında uzman ve yetkin akademisyenler ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının birikimlerinden yararlanılmıştır.

Aileler için bir başvuru kaynağı özelliği taşıyan bu eğitim setinin önemli bir ihtiyacı karşılayacağı inancıyla programın hazırlık ve uygulama sürecinde görev alan tüm emeği geçenlere, programı özveri ile uygulayanlar ile faydalanan ailelerimize teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Ayşenur İSLAM

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

M E D Y A

ünite 1

Dijital Aile İçin Temel Kavramlar ve Tanımlar

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren aile:

Dijital vatandaşlık kavramını açıklayabilir.

Dijital yerli, dijital göçmen kavramlarını açıklayabilir.

E-devlet kavramını açıklayabilir.

Online alışveriş konusunda dikkat edilmesi gereken kuralların neler olduğunu açıklayabilir.

İnternet bankacılığı konusunda dikkat edilmesi gereken kuralların neler olduğunu açıklayabilir.

Özet

Dijital aile kavramı

Dijital yerli, dijital göçmen kavramı

Yeni Medya ve Araçlar

E-Devlet

İnternet Bankacılığı

Web sayfasının güvenli olması

Phishing (yem) postalar

SSL güvenlik protokolü

Anahtar Kelimeler:

Dijital vatandaşlık, dijital yerli, dijital göçmen, e-devlet, çevrimiçi alışveriş, internet bankacılığı

Dijital Aile İçin Temel Kavramlar ve Tanımlar

Dijital Vatandaşlık Kavramı

Dijital vatandaşlık en genel kapsamda teknoloji kullanımına ilişkin davranış normları olarak tanımlanmaktadır. Teknolojiyi kullanırken etik ve uygun davranışlarda bulunma ve bu konuda bilgilenmeyi içermektedir.

Dijital vatandaş; bilgi ve iletişim kaynaklarını kullanırken eleştirebilen, çevrimiçi yapılan davranışların etik sonuçlarının farkında olan, ahlaki olarak çevrimiçi kararlar alabilen, teknolojiyi iyi yönde kullanarak başkalarına zarar vermeyen, sanal dünyada iletişim kurarken ve işbirliği yaparken doğru davranışları teşvik eden bireydir.

Vatandaşlık Olgusundan Dijital Vatandaşlığa

Teknolojinin gündelik kullanımında dikkat edilmesi gereken hususlar söz konusu olduğunda, *çocukların ve gençlerin ailelerine oranla daha çok bilgiye sahip olduğu* ve çoğu zaman öğretici durumunda buldukları gözlemlenmektedir. “Peki çocuk ve gençler dijital vatandaşlığı, dijital vatandaş olmanın kurallarını nereden, nasıl öğrenecekler?” sorusuna ise, ilkokullardan başlamak kaydıyla verilecek bir dijital vatandaşlık eğitimi yanıt olmaktadır. *Bu eğitimin ilk safhasını aile oluşturmaktadır.*

Örnek 1: Kameralı cep telefonları ile öğrencilerin, ders içi ve ders dışında etik olmayan görüntüler çekmeleri ve internet aracılığıyla bunları yaymaları Türk basınında yer alan önemli konulardan birini oluşturmuştur. Ülkemizde teknoloji kullanımı ile ilgili sorunlar gün geçtikçe artmakta ancak çözüme yönelik programlar geliştirilerek uygulanması yapılmamaktadır.

Örnek 2: Ders sırasında cep telefonu kullanımı, yasal olmayan yollardan eser hırsızlığı (örneğin yasa dışı müzik ve kitap indirme), öğrencilerin bilgisayar ve interneti ders sırasında oyun amacıyla kullanmaları gibi durumlarla karşı karşıya kalınmaktadır.

Çocuklar ve gençlere dijital dünyada yaşama ve çalışmanın ne demek olduğunu anlatmak konusunda aileye önemli görevler düşmektedir.

Örnek 3: Aileler okulda sosyal ağlarla ilgili sınırlandırmalar ve sebepleri hakkında bilgi sahibi olurlarsa kendileri de evde ne tür siteleri, ne kadar sınırlandıracakları konusunda uyanık olacaklardır. Aynı şekilde okulda verilen dijital vatandaşlık eğitimleri bireylere iş hayatlarında da

faydalı olacak ve teknolojinin uygunsuz kullanımı sebebiyle şirketlerin para kaybetmesine yol açacak davranışlar göstermelerini önleyecektir. Dijital vatandaşlık eğitimleri, bireylerin teknolojinin kötüye kullanımının yasal açıdan sadece kendilerini değil aynı zamanda yakınındakileri de etkilediğinin farkında olmalarını sağlayacaktır.

Dijital Yerli, Dijital Göçmen Kavramları

Günümüz toplumunda, genç neslin bilgisayara yerli, bir önceki neslin ise televizyona yerli bilgisayara göçmen olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bir önceki nesil, bilgisayar, internet vb. teknolojilere göçmen oldukları için yeni bir öğrenme ortamına kendilerini uyarlamak zorunda kalmışlardır. Bundan dolayı kendilerinde belli bir derecede geçmişin getirdiği deneyim ve alışılmışlık kalmıştır. Bilgisayara göçmen olan bireyler, yeni teknolojiye uyum sağlamaya çalışırken farklı yaklaşımlar sergilemektedirler:

Örnek 1: “ATM”den para çekmek yerine, şubenin kendisini kullanmak

Örnek 2: Bilgiyi internette değil, kitaplarda aramak

Örnek 3: Programı doğrudan kullanmak yerine, el kitapçığını okumak ya da üçüncü şahıslardan yardım istemek.

Dijital göçmenler, teknolojiye olan uyum süreci tamamlandıktan sonra, teknolojinin sunduğu fırsatlardan dolayı hayran kaldıkları ve tamamen içselleştirmeye çalıştıkları görülmüştür. Bu açıdan ailelerin, dijital yerli ya da dijital göçmen olup olmadıklarını sorgulamak onların çocuk ve gençlere verecekleri rehberlik ve yönlendirmeyi doğrudan etkilemektedir.

Yeni Medya ve Araçlar

Yukarıda belirtilen dijital yerli kavramı çerçevesinde, ailelerin özellikle günümüz medya ve yeni teknolojilerini bilmesi ve bunları doğrudan kullanmaları, günümüz genç nesille olan iletişiminin daha kolay gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Peki Nedir Bu Yeni Medya ve Araçlar?

e-Devlet

“e-devlet”e dönüşen devlet hizmet kalitesini ve performansını iyileştirerek klasik devlet anlayışından uzaklaşmıştır. “Akıllı devlet”, “dijital devlet” olarak da isimlendirilebilen e-devlet kavramı, devletin kendi işleyişini ve sunduğu hizmetleri bilişim teknolojileri kullanarak vatandaşlarına sunmasıdır. E-devlet, kamu hizmetlerinin bilişim teknolojileri temelinde yeniden şekillendirilmesidir. Bir başka deyişle, e-devlet, ticari kurum ve kuruluşlar ile devletin çeşitli birimleri arasında iletişim becerilerinin artırılması yoluyla bürokratik süreçlerin otomasyona geçişini anlatmak üzere kullanılan bir kavramdır.

e-Devletin Önemli Amaçları Şunlardır:

- Maliyetleri azaltmak,
- Devlette şeffaflığı arttırmak, hızlı ve kolay hizmet vermek,
- 7 gün 24 saat esasına göre hizmet verebilmek,
- Verimliliği arttırmak, bürokratik işlemlerden kurtulmak,
- Hataları azaltıp, herkesi aynı oranda zamandan bağımsız biçimde devlet hizmetlerinden faydalandırmaya çalışmak.

Ülkemizde e-devlet hizmetleri, 2005 yılından bu yana <http://www.turkiye.gov.tr> adresi üzerinden verilmektedir:

Çevrimiçi (Online) Alışveriş

Günümüzde giderek yaygınlaşan ve gelişen bir teknoloji haline gelen çevrimiçi alışveriş, bilgisayar ve internet kullanıcıların vazgeçemedikleri bir alışkanlık haline gelmektedir. İnternet aracılığıyla istenen ürün veya ürünlere ulaşmak, sipariş vermek mümkün olmaktadır. Kapsam olarak oldukça genişlediği için gibi gıdadan otomobile pek çok şeyi satın almak mümkün olduğundan insanlara daha kolay gelmektedir. Bu yüzden çevrimiçi alışveriş sitelerinin kullanıcı sayıları her geçen gün artış göstermektedir.

İnternet Üzerinden Alışverişin Geleneksel Alışverişe Oranla Avantajları:

- Mağaza kalabalığından kurtulma
- Kuyrukta bekleme gibi problemlerin olmaması
- Fiyatların genellikle düşük olması
- Alışverişin müşteriye rahatlık ve kolaylık sağlaması
- 7/24 alışveriş imkanı
- Geniş ürün yelpazesi sunması

Ailelerin İnternet Üzerinden Alışverişle İlgili Dikkat Etmesi Gereken Bazı Önemli Konular Şunlardır:

- Kredi kartı ile ilgili güvenlik endişeleri
- Kimlik bilgilerinin ele geçirilmesinden kaynaklanan endişeler
- Ürüne dokunma, ürünü deneme, ürünün gerçek boyutunu görme isteği
- Teslim süresinin uzunluğu
- Hizmet sağlayıcılardan kaynaklanan erişim hızı düşüklüğü

İnternet Bankacılığı

Ülkemizde 1998 yılında teknolojik gelişmelere paralel olarak, Türk bankaları da internet bankacılığı hizmeti vermeye başlamışlardır. İnternet bankacılığı aracılığıyla şu işlemler yapılabilmektedir:

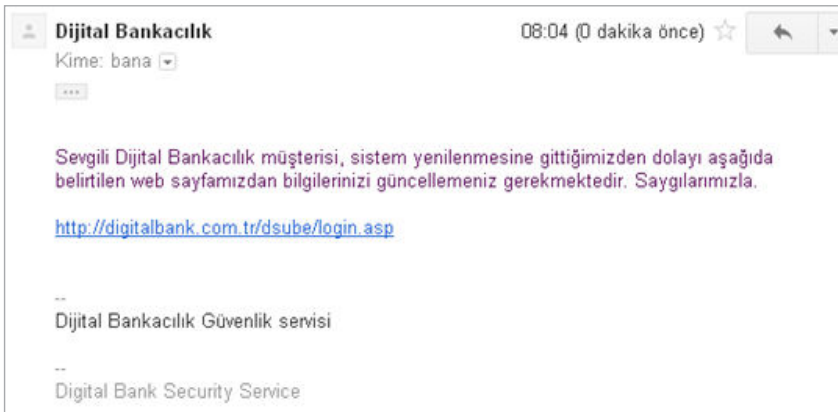
- Hesap bakiyesi ve hesap özeti görüntülemesi
- Fatura ödemesi
- Hesaplar arası transfer
- Kredi kartı işlemleri
- Çek ve senet işlemleri
- SGK ödemeleri
- Vergi ödemeleri
- Eğitim ödemeleri
- Döviz ve altın alım satımı
- Yatırım hesabı işlemleri (fon ve hisse senedi alım satımı vb.)
- Hesap açma işlemleri
- Talimat işlemleri

Web Sayfasının Güvenli Olduğunu Aile Nasıl Anlar?

Tanıdığınız birinden veya üyesi olduğunuz herhangi bir kurumdan (bankalar, alışveriş siteleri, sosyal ağlar...) gelen bir posta, sizden kimlik bilgilerinizi doğrulamanızı istediğinde bunun bir yem e-posta (phishing) olabileceği fikrini aklınızdan çıkarmayın. Çünkü e-posta ve yönlendirileceğiniz web sayfaları, kolaylıkla taklit edilebilir ve sizin özel bilgilerinizi kolaylıkla başkalarının eline geçmesine neden olabilir.

Güvenli bir web sayfası olduğuna emin olmak için adres satırını kontrol edebilirsiniz. Özel bilgilerinizi gireceğiniz adresin; https (security) ile başlayan ve yanında asma kilit simgesi bulunan (🔒) bir web sayfası olduğuna dikkat edin. Aşağıda görülen e-posta taklit bir hesapla gönderilen bir iletidir.

Taklit Bir Hesapla Gönderilen Yem E-Posta(Phishing) Örneği:

Aileler phishing(yem) e-postalarına karşı nasıl önlem alabilirler?

1. Size gönderilen e-posta'nın kimden geldiğinden ve doğruluğundan mutlaka emin olunuz.

Gönderen kişiyi tanımadığınız maillerdeki linkleri tıklamayınız veya gönderilen dosyaları açmayınız.

2. Banka veya ticari kurumlardan gelmiş gibi gösterilen ve sizden şifre, kullanıcı adı, müşteri numarası, kredi kartı numarası, kimlik numarası gibi bilgileri talep eden e-postaları dikkate almayınız ve hemen siliniz.
3. E-postalarda bulunan linkler üzerinden herhangi bir bankanın internet bankacılığına girmeyiniz.
4. İnternet tarayıcınızın üst kısmındaki adres barında bulunan adresin “https” ile başladığını kontrol ediniz, “https”in son kısmında yer alan “s” harfi bu sayfanın güvenli ve çeşitli şifreleme metodları ile işlem yaptırdığını belirtir.

Bunlara ek olarak, internet tarayıcınızın sağ alt kısmında yer alan kapalı kilit işareti, yine güvenli ve şifrelenmiş bir sayfada işlem yaptığınızı gösterir.

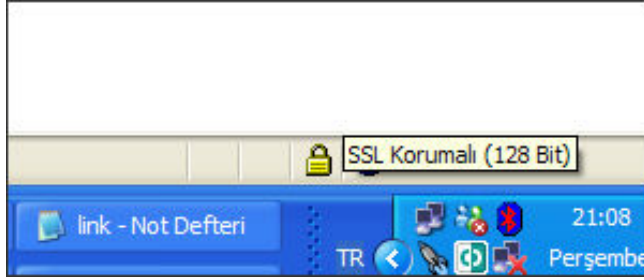

Phishing saldırısından şüphelendiğiniz bir e-postaya cevap verdiyseniz lütfen bir an önce kart ve internet şubesi şifrelerinizi değiştiriniz. Bankanızın çağrı merkezini arayarak konu hakkında bilgi veriniz.

SSL Nedir? Nasıl Çalışır?

İnternet bankacılığı yüklü miktarda veri alışverişi gerektirir. Bu veri alışverişi, müşteri ile banka arasında internet ortamında gerçekleşirken, başkalarının da bunu görme ve izleme şansı vardır. Bu yüzden internet bankacılığı hizmeti sunan bankalar, transfer işlemi sırasında verileri şifreleme yoluna giderler.

SSL protokolü adı verilen bu güvenlik sistemi, verilerin şifrlenmesini sağlar. Bu özel şifreyi çözmek ve anlaşılabilir bir duruma getirmek, ancak ilgili banka tarafından gerçekleştirilebilir. Bu işlem sırasında kötü niyetli kişilerin elde edebilecekleri tek şey ise anlaşılmaz bir bilgi kümesinin öteye geçemez.

SSL protokolü, 40 bit ve 128 bit arasında olabilir. Bu rakam ne kadar yüksek olursa, protokolün sunduğu güvenlik seviyesi de aynı oranda yükselecektir. 40 ve 128 sayılarının anlamı, şifreleme için kullanılan ve rastgele üretilen anahtarın uzunluğudur.

Sonuç

Dijital vatandaşlık, en genel anlamıyla teknoloji kullanımına ilişkin davranış biçimleri olarak tanımlanmaktadır. Bir başka deyişle teknolojiyi kullanırken uygun davranışlarda bulunmayı ve bu konuda bilgilenmeyi içermektedir.

Ailelerin dijital vatandaş olmaları, çocuklarımızın özellikle internette gelebilecek risklere karşı hazır ve donanımlı olmaları açısından önem taşımaktadır.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Türkiye'de e-devlet uygulamaları hangileridir?

İnternet kullanıcısı olarak kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?

Online alışverişte dikkat edilmesi gereken noktalar sizce nelerdir?

Günümüzde internet bankacılığı uygulamalarını kullanıyor musunuz?

M E D Y A.....

ünite 2

Bir Aile Nasıl “Dijital Aile” Olur?

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren aile:

Dijital ailenin 9 temel unsurunun neler olduğunu ve ne anlama geldiğini bilir.

Teknoloji kullanımında etik ve etik olmayan davranışları bilir.

Teknolojinin getirdiği kolaylığın yanında sorumluluk ve hakları da bilir.

Teknoloji kullanımı sırasında oluşabilecek sağlık sorunlarını ve korunma yollarını bilir.

Özet

- Dijital Etik
- Dijital İletişim
- Dijital Okuryazarlık
- Dijital Erişim
- Dijital Ticaret/ Alışveriş
- Dijital Sorumluluk ve Haklar
- Dijital Sağlık
- Dijital Kanun
- Dijital Güvenlik

Anahtar Kelimeler:

Dijital ailenin boyutları

Bir Aile Nasıl "Dijital Aile" Olur?

Dijital aile nasıl olunur? sorusunun tek bir doğru cevabı yoktur. Özellikle, çocuk ve gence teknoloji kullanımında rehberlik edecek ailelerin birden fazla yetkinliğe sahip olması gerekmektedir. Bunun en temel nedeni teknoloji kullanımının dinamik bir yapıya sahip olması, her geçen gün değişmesi ve farklı ihtiyaçları doğurmasından kaynaklanmaktadır.

Bu açıdan, dijital bir ailede bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamak uygun olacaktır:

1. Dijital Etik

Dijital etik, internet ortamında başkalarına zarar verecek davranışlardan kaçma isteği olarak tanımlanmaktadır. İnternet, iletişimi artırdığı, daha kullanışlı hale getirdiği, bilgi zenginliğine sahip olan ve günlük hayatı kolaylaştıran çeşitli imkânlar sağladığı için hayatımızın vazgeçilmez parçalarından

biri haline gelmiştir. Bu bakımdan ailenin dijital etik çerçevesinde, olumsuz davranışların farkında olması ve ebeveyn olarak çocuklarını koruması gerekmektedir.

Dijital etiği ihlal eden davranışlara örnekler:

Örnek 1: Sınıf içinde cep telefonu kullanarak başkalarını rahatsız etme

Örnek 2: İnternet ortamında siber zorbalık yapma (başkalarına yazılı ve sözlü şiddet)

Örnek 3: Kişisel bilgileri elde etme ve yayma

Örnek 4: Doğru olmayan bilgilerin yayılması

2. Dijital İletişim

Dijital iletişimin aileyi ilgilendiren yönü, çocuk ve gençlerin teknoloji yardımıyla çok farklı iletişim kaynaklarını kullanıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yönüyle, çocuk ve genç, sanal ortamda çoğu zaman gerçek kimliğini bilemediği, tanımadığı kişilerle iletişim kurmakta, bu iletişimde çocuk ve genç için tehlike oluşturmaktadır.

Gençler dijital iletişim yollarını kullanmaya cesaretlendirilmeli ancak bu ortama uygun olmayan davranışları ise düzeltilmelidir. Bunun için öncelikle hangi durumlarda hangi teknolojiden faydalanacaklarını ayırt edebilmelidirler.

Sanal ortamdaki iletişimin yüz yüze iletişimden en önemli farklılıklarından biri, rumuz kullanıp kimliğinizi gizleyerek konuşabilmektir. Bu durum özellikle forum, sohbet odası gibi ortamlarda “nasıl olsa kim olduğum belli değil ağzıma geleni söyleyebilirim” tarzı söylemlere neden olabilmektedir. Ancak hakaret ve küfür içeren

sözlerin kullanılması durumunda IP numarası üzerinden yapılan inceleme ile bu kişilere ulaşılabilmekte ve yasal süreçler başlatılabilmektedir.

Dijital iletişimi ihlal eden bazı davranışlar:

Örnek 1: Özel bir mesajı birçok kişiye yollamak

Örnek 2: Cep telefonu kullanırken içinde bulunulan ortamın özelliklerine göre davranmamak

Örnek 3: E-mail kullanımında iletişim dilini bilmemek ve buna göre yazmamak

3. Dijital Okuryazarlık

Dijital aile olarak, İnternette gün geçtikçe artan bir yığın bilginin oluştuğunu, ancak bunların birçoğunun gerçek olmadığını unutmamalıyız. Bu nedenle çocuklara ve gençlere eriştikleri verilerin doğruluğunu sorgulama, nerede ve nasıl kullanacakları konusunda yardımcı olmamız gerekmektedir.

Peki Bu Aşamada Ailenin Rolü Ne Olacaktır?

Sadece mevcut teknolojileri değil yenilerini de doğru bir şekilde kullanma becerisine her dijital ailenin sahip olması gerekir. Bu bakımdan yeni teknolojiler ortaya çıktıkça hızlı bir şekilde uygun kullanımının öğrenilmesi gerekmektedir.

Dijital okuryazarlığa bazı örnekler:

Örnek 1: Facebook, twitter kullanmak

Örnek 2: Forum ve sohbet odalarını kullanmak

Örnek 3: Akıllı telefonlar üzerinden çalışan uygulamaları etkin olarak kullanmak

4. Dijital Erişim

Giderek düşen maliyetlere ve yaygınlaşan teknolojiye rağmen herkes eşit olanaklara sahip değildir. Bu noktada dijital aile olarak üzerimize düşen görev, çocuklarımızın mümkün olduğunca yenilikçi teknolojilere erişimini sağlamak, etkin ve sık olarak kullandırmayı özendirmek ve bunu yaparken de bilinçli hareket etmektir.

Kütüphaneler, okul laboratuvarları gibi kamusal alanlar bu eksikliğin giderilmesi için kullanılabilir. Fakat her birey bu imkânlardan faydalanamamaktadır. Bundan dolayı Dijital aile olarak, teknolojiye nasıl erişim sağlanabileceğini öğrenmeli, bu konuda çocuklara rehberlik etmeliyiz.

Ailenin Dijital Erişimi Sağlamasına Yönelik Bazı Örnekler:

Örnek 1: Okul ödevlerinde çocukların halk kütüphanesi, üniversite kütüphanesi vb. kullanımını sağlamak.

Örnek 2: Engelli çocuğunun internet erişimi için gerekli olan alt yapı ve teknolojiyi sağlaması

Örnek 3: Aile olarak e-okul sistemine aktif erişim sağlayarak öğrencinin gelişimini takip etmek

5. Dijital Ticaret/Alışveriş

Burada önemli olan, dijital aile olarak çevrimiçi alışverişin sağladığı fiyat avantajının ve zaman tasarrufunun farkında olmak, gerektiğinde ise dijital alışverişini kullanmaktır. Diğer taraftan, dijital alışverişin daha çok ürün seçeneği buldurması, evden çıkmadan alışveriş yapmayı sağlaması ve eve teslimat vb. diğer seçeneklerin de olduğunu bilmemiz gerekiyor.

İnternet üzerinden alışveriş yapmama nedenleri; görmeden/denemeden ürün almama isteği, kişisel bilgileri vermeyi güvenli bulmama, teslim edilen ürünün doğruluğunu/güvenirliğini kabul etmeme.

Dijital aile olarak e-ticaret ile ilgili bilinmesi gereken bazı bilgiler şunlar:

Örnek 1: e-ticaret ile ilgili riskleri ve problemleri bilmek, gerekli önlemleri almak.

Örnek 2: e-bankacılık hizmetlerini nasıl kullanacağı bilmek (eft yapmak vb.)

Örnek 3: Çevrimiçi alışveriş yaparken kimlik hırsızlığına karşı nasıl tedbir alınacağını bilmek

6. Dijital Sorumluluk ve Haklar

Dijital aile olarak çocuk ve gençlere öğreteceğimiz şey, teknoloji kullanımının bir hak olduğunu, ancak bu hakkın aynı zamanda sorumlulukları beraberinde getirdiği bilincinin kazandırılmasıdır.

Evde aileler tarafından çocuklara rol model olunmalı, teknolojinin getirdiği haklar ve sorumluluklar beraberce tartışılmalıdır. İnternet üzerinden elde edilen her bilginin kaynağı sorgulanmalı, bilginin ilk dağıtıcısı bulunmalıdır.

Edinilen dosyaların telif hakları irdelenmeli, kanunla yaptırım altına alınan müzik, video vb. fikri mülkiyet hakkına giren eserler, kesinlikle kullanılmamalıdır.

Dijital Hak ve Sorumluluklarla İlgili Olarak Ailelerin Bilmesi Gereken Bazı Bilgiler:

Örnek 1: Web sitelerinden illegal mp3 ve video dosyaları indirmemek

Örnek 2: Fikri mülkiyet hakkına giren her türlü eseri izin alarak kullanmak

Örnek 3: Telif hakkı kapsamındaki her türlü eseri internet üzerinden kullanırken gerekli izinleri almak

7. Dijital Sağlık

Dijital aile olarak teknoloji kullanımında en çok dikkat edilmesi gereken unsurlardan birisi çocuk ve gençlerimizin sağlıklarıdır.

Fiziksel rahatsızlıkların yanında teknolojik cihazların psikolojik sağlığı tehdit eden etkileri de mevcuttur. Ailelerin çocuklarının bilgisayar başında ne kadar süre kaldığı ve neler ile ilgilendiğinden haberdar olması ve onların yanında olması gerekmektedir. Mümkün ise bilgisayarların çocuk odalarında değil oturma odası gibi ortak kullanım alanlarında bulunması gerekmektedir.

Teknoloji kullanımıyla gelen bazı sağlık problemleri:

Örnek 1: Göz sağlığı: gözlerde yorgunluk hissi, yanma ve kaşıntı

Örnek 2: Fiziksel durumlar: Teknoloji kullanımında ergonominin önemini kavramak, duruş bozuklukları bel ve sırt ağrıları, ergonomik nedenli kas ağrıları, ağrıyan tendonlar, parmak, el ve dirsekler, boyunda ağrı ve tutulma

Örnek 3: Ruhsal durumlar: Tekrarlayan stres, internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, agresif (saldırgan) davranışlar, şiddet, psikolojik problemler

8. Dijital Kanun

Aile olarak bilmemiz gereken ilk şey, teknoloji kullanımının kanundan bağımsız olmadığıdır. İnternet ortamında yapılan her iş arkada iz bırakmakta ve bir yerlerde kayıt altında tutulmaktadır. Günümüzde elektronik ortamlarda birçok önemli ve özel bilgi kayıtlı durumdadır ve bunları nasıl güvende tutulacağını bilmesi gerekmektedir.

Sanal dünya da birçok suç gerçekleştirilebilmektedir. Başkasının bilgilerine izinsiz erişmek, yasal olmayan yollardan müzik indirmek, başkasının eserini kendine mal etmek, zarar verici bilgisayar casusu geliştirmek, virüs oluşturmak ve yaymak, gereksiz e-postalar göndermek, başkasının kimlik bilgilerini çalmak bu suçlardan bazılarıdır.

Dijital Aile Olarak Bilinmesi Gereken Bazı Bilgiler:

Örnek 1: Türk ceza kanununda bilişim suçlarının nasıl yer aldığını açıklamak

Örnek 2: 5651 sayılı kanundan (İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun) haberdar olmak

Örnek 3: ihbarweb.org.tr sitesinde haberdar olmak

9. Dijital Güvenlik

Dijital aile olarak çocuklarımızı ve cihazlarımızı korumak için alınması gereken önlemlere örnekler:

1. Güçlü şifreler oluşturmak güvenliğinizi artırmak için önemlidir. Mümkünse içerisinde büyük harf, küçük harf, rakam ve noktalama işareti barındıran bir parola seçilmelidir.
2. Flash bellek gibi taşınabilir aygıtların kullanılmadan önce virüs taraması yapılmalıdır.
3. Halka açık ücretsiz ve güvenilmeyen ağlarda kişisel mail hesabına, banka hesaplarına, sosyal ağ hesabına erişilmemesi ve online alışveriş yapılmaması gerekmektedir.
4. İşletim sistemi güncel tutulmalıdır.
5. Virüs ve internet güvenliği sağlayan yazılımlar, bilgisayar ve cep telefonlarında kullanılmalı ve yazılımın veri tabanı güncel tutulmalıdır. Ayrıca düzenli olarak virüs taraması yapılmalıdır.
6. İşletim sisteminin güvenlik duvarı özelliği kullanılmalıdır.
7. Online alışveriş yaparken 3D güvenlik protokolü kullanılmalıdır.

8. İnternette gezinirken görünen “*tebrikler çekilişten telefon/fotoğraf makinası kazandınız*” tarzındaki sözlere güvenilerek kişisel bilgiler verilmemelidir.
9. Polis tarafından gönderildiği iddia edilen ve yaptıkları operasyon gereğince belirli bir hesaba para yatırmanızı ya da bir numaraya kontör göndermenizi isteyen e-posta ve mesajlara inanılmaması gerekmektedir.

Polis Teşkilatının Kimseden e-posta ya da Mesaj ile Böyle Bir İstekte Bulunmayacağıın Unutulmaması Gerekmemektedir.

Sonuç

Çocuklarımıza ve gençlerimize en iyi şekilde rehberlik ve yönlendirme yapmak için dijital aile olarak bazı sorumluluklarımız vardır. Bu görev ve sorumlulukların başında, aile olarak dijital okuryazar olmamız, dijital alışverişten haberdar olmamız, dijital iletişim yollarımızın bilmemiz ve bundan da önemlisi çocuklarımıza dijital etiği öğretmemiz gerekmektedir.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Etik davranışlar dijital ortamlarda neden gereklidir?

Dijital teknolojilere yaygın erişim sağlanamaması nelere neden olur?

Çocuk ve gençlere dijital ortamlarda sorumlu davranışlar nasıl kazandırılabilir?

Dijital cihazların neden olabileceği fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar nasıl engellenebilir?

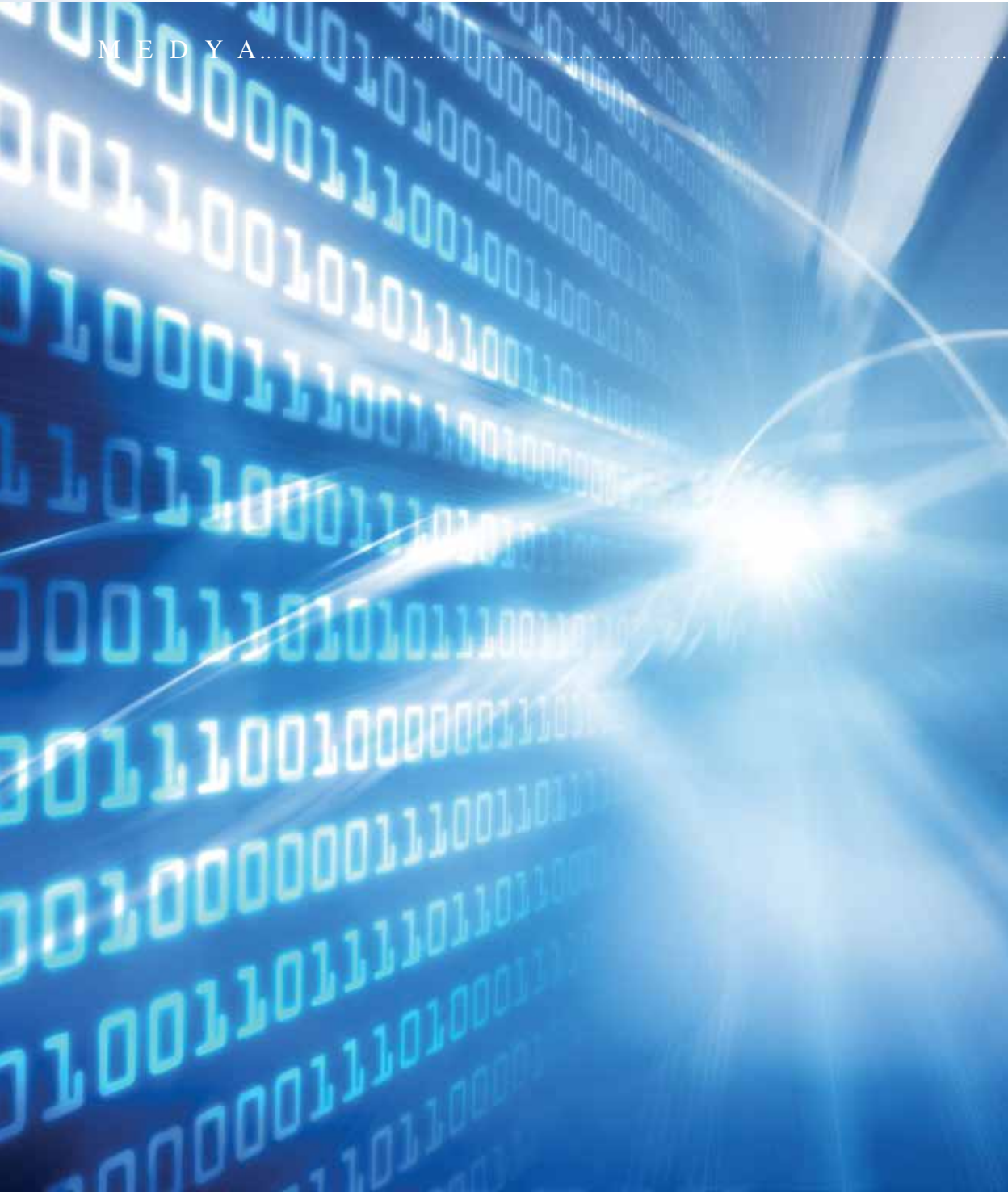
Dijital ortamlarda ne gibi suçlar işlenebilmektedir?

Dijital suçlardan korunmak için neler yapılmalıdır?

M E D Y A

ünite 3

Dijital Aile İçin Örnek Olaylar

Kazanımlar

Bu bölümü okuyan bir aile:

Teknolojinin kullanımı ile ilgili örnek olaylardan haberdardır.

Teknolojinin kullanımı ile ilgili bir durumla karşılaştığında nasıl müdahale edeceğini bilir.

Özet

Giriş

Dijital oyun için örnek olaylar

İnternet için örnek olaylar

Cep telefonu için örnek olaylar

Anahtar Kelimeler:

Dijital oyunlar, internet, cep telefonu

Dijital Aile İçin rnek Olaylar

Dijital Oyunlar

rnek Olay 1: Bir ailenin evinde kendisine misafirliğe gelen ailenin çocukları (8-12) oyun konsolu ile neŐeli bir Şekilde oyun oynamaktadır. Misafirler, ev sahibi anneye çocuğunun oyun konsoluna sahip olup olmadığını sorar. Ev sahibi anne çocuğunun henüz 6 yaşında olduğunu söyler. Misafir kendi çocuğunun 5 yaşında oyun konsolu ile oynamaya başladığını söyler. Bu esnada ev sahibi anne düŐünür. “ocuğuma oyun konsolu almalı mıyım?”

Yorum ve neri: Bu tür durumlarda ebeveynler dijital oyunların çocuklar için zararlı olabileceğini düşünerek, çocuklarını dijital oyunlardan uzak tutmaya çalıŐırlar. Çocuklarını farklı sosyal aktivitelere yönlendirirler. Bazı ebeveynler ise dijital

oyun konusunda kararı tamamen çocuklarına bırakırlar. Her iki durum da çocuk için tehlike arz etmektedir. Burada önemli olan husus çocukların ne yaptığının aileler tarafından gözlenmesidir. Dijital oyun oynayan bir çocuk yabancı kişiler ile iletişim kurulabilir, dijital oyun oynamayan çocuk ise sosyal aktiviteleri sırasında yabancı kişilerle tanışabilir. Dijital oyun çocuğun yaşına ve ilgisine uygun olarak seçilmelidir. Doğru dijital oyun seçimi ile çocukların eğitimsel gelişimine fayda sağlanabilir.

Buradaki annenin sorusuna yanıtımız, kendi çocuğu için bu oyunun uygun olup olmayacağına karar verebilmesidir.

Örnek Olay 2: Bir baba çocuğuna hediye olarak oyun konsolu alır, çocuk hediyeyi açtığında oldukça sevinir. Baba çocuktan daha fazla sevinçlidir ve “hadi gel beraber oynayalım” der.

Yorum ve öneri: Genç ebeveynler dijital oyunları diğerlerine göre daha fazla bilirler. Bu durum onları, çocuklarına hediye alırken de etkiler. Burada önemli olan husus, babanın kendine mi yoksa çocuğuna mı hediye aldığı farkında olmasıdır. Seçtiği dijital oyun çocuğuna mı yoksa kendine mi daha uygundur? Bu sorunun cevabını en iyi kendisi verir. Çünkü çocuğunun yaş grubunu, ilgisini ve olgunluk düzeyini en iyi ebeveyn bilir. Dijital oyunlara alışkın bir birey olarak çocuğu için uygun oyun ve süresini çocuğuna hediye etmeden önce belirlemelidir.

Örnek Olay 3: Evde sürekli oyun konsolu veya cep telefonu ile oyun oynayan çocuklar, ebeveynleri endişelendiriyor. Çocuklarının devamlı oyunla meşgul olmaları, ebeveynleri rahatsız etmektedir.

Yorum ve Öneri: Gelişen teknoloji ile taşınabilir cihazlar daha ucuz ve daha kolay erişilebilir hale gelmiştir. Günümüzde çocukların taşınabilir cihazlar ile meşgul olmaları alışılmış bir durumdur. Çocuklar bu ortamda çevreden tamamen soyutlanmakta, çevresinde olup bitenden habersiz bir durumdadır. Bu tür cihazlar alınırken, çocukların bunu istediği yerde, istediği zamanda ve ebeveyninin gözetimi olmadan kullanabileceği unutulmamalıdır. Bu tür durumlarda uzmanlar tarafından önerilen tavsiyeler şu şekildedir; bu konuda çocuklar ile kullanım zamanı ve süresi hakkında görüşülerek ortak bir karara varılmalıdır. Örneğin; yemek esnasında, çalışma zamanında, uyku vaktinde cihazların kullanılmaması gerektiği belirtilmelidir. Çocuğun sağlığı için uzun süreli oyun oynanan durumlarda göz ve beyinin dinlenebileceği aralar verilmelidir.

Örnek Olay 4: İşten geç saatlerde çıkan ve eve geldiğinde 7-9 yaşlarındaki çocukları ile oyun oynayacak zamanı ve enerjisi kalmayan bir ebeveyn, çocuklarının ısrarı üzerine bir oyun konsolu almıştır. Çocukları ile ders çalışmaları gereken zamanda oyun oynamayacaklarına dair anlaşmıştır. Bir gün işten eve erken dönen anne, çocuklarını oyun oynarken görür ve ekrana baktığında çocukları için uygun olmayan şiddet içeren görüntüler ile karşılaşır. Çocuklarından bir açıklama istediğinde çocuklar, “ama anne onlar gerçek değil sadece oyun” derler.

Yorum ve Öneri: Aileler çocukların da saldırgan davranışlar gösterebileceğini unutmamalıdır. Çocukların televizyon veya oyunların etkisi altında kalarak davranış değişikliği gösterebilmeleri karşılaşılan bir durumdur. Dijital oyunlar çocukları duygusal yönden en çok etkileyen medya aracıdır. Aileler çocukları için dijital oyun seçerken çocuklarının olgunluk seviyesini göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca dijital oyunlar üzerinde bulunan uygun yaş grubu sembolleri (3+, 7+, 13+, 18+ vb.) dikkate alınmalıdır. Eğer çocuğun oynadığı oyun onun yaşına uygun değilse nedenleri çocuğa anlatılmalıdır. Oyun çocuk yaş grubuna uygun olsa dahi oyun oynama zamanı ve süresi çocukla beraber kararlaştırılmalıdır. Bazı çizgi filmlerin dijital oyun uyarlamaları da mevcuttur. Bu tarz bir çizgi film, çocuk için uygun olsa dahi oyunun uygunluğu konusunda emin olunmalıdır.

Örnek Olay 5: Bir akşam yemeği vakti anne oyun oynamakta olan çocuğunu yemeğe çağırmaktadır. Ancak çocuk “anne şimdi bırakamam çevrimiçi oynuyorum oyun arkadaşlarım şimdi kapatırsam bir daha beni affetmez” der.

Yorum ve Öneri: Birçok kişinin internet üzerinden birlikte oynadığı çevrimiçi oyunlar, son zamanlarda popüler hale gelmiştir. Bu tarz oyunlar, çocukların oyunlara daha çok bağlanmasına neden olmaktadır. Çocuk oyunu bırakmak istese dahi arkadaşları oyuna devam ettiği için oyunu bırakmamaktadır. Öncelikle bu tür oyunların çocuğunuza uygun olup olmadığından emin olunuz. Çocuğunuz bu tür ortamlarda ve tanımadığı kişiler ile samimi ilişkiler kurmaması, kişisel bilgilerini paylaşmaması gerektiğini bilmelidir. Çocuk ve ailesi tarafından belirlenen oyun süresi ve zamanlama kurallarının çevrimiçi oyunlar içinde geçerli de olduğu hatırlatılmalıdır.

İnternet

Örnek Olay 1: Bir anne 12 yaşındaki oğlunun internette fazla zaman geçirmesinden şikâyetçidir. Anne bir gün eline makası alır ve bilgisayarı kapatıp çocuğuna ders çalışmasını yoksa bilgisayarın kablolarını keseceğini söyler.

Yorum ve öneri: Çocukların internette gezinmesi, zamanı unutarak sorumluluklarını aksatmasına neden olabilmektedir. İnternet, bazen çocukları gerçek hayattan da uzaklaştırabilmektedir. Aileler bu tür durumlarda, çocuğu internetten tamamen uzaklaştırmanın mümkün olmayacağını bilmelidir. Bunun yanısıra internetin çocuklar arasında sosyal yaşamın bir parçası olarak görüldüğünü de kabul etmelidir. Örneğin çocuğun okuldaki başarısızlığını tamamen internete bağlamak yanlıştır. Çocuğun internet kullanımının sorunlara sebep olduğu durumlarda internet kullanımı ile ilgili kısıtlamalar yapılmalıdır. Aileler internet kullanımı sırasında çocukları ile birlikte olarak onlara doğru ve uygun kullanımı konusunda rehberlik etmelidir. Örneğin, aileler çocuğun ödevini mümkünse internet kullanarak birlikte yapabilirler. İnternetin çocuklar için faydalı olarak kullanılabilceği de unutulmamalıdır.

Örnek Olay 2: 13 yaşındaki bir gencin sosyal ağ hesabında gerçek hayatta sahip olabileceğinden çok daha fazla arkadaş mevcuttur.

Yorum ve öneri: İnternetin olmazsa olmazlarından olan sosyal ağlar, çocuklara tanımadığı kişiler ile tanışma, bilgi paylaşma ve arkadaşlık kurma imkânı sağlamaktadır. Çocuklar, tanımadığı halde sadece ortak ilgilere sahip oldukları için yabancı kişilerin arkadaşlık isteklerini kabul edebilmektedir. İnternetin bu tür risklerinden çocuk ve gençleri korumanın

en önemli etkili yolu ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkidir. Ebeveynler çocuklarını korumak için sosyal ağların nasıl kullanıldığını bilmelidir. Eğer bilmiyorlarsa çocuklarından bunu öğrenebilirler. Ebeveynler de kendilerine bir sosyal ağ hesabı açarak sistemin nasıl işlediğini görebilir.

Örnek Olay 3: 15 yaşındaki bir genç boş vakitlerinin tamamını bilgisayar kullanarak geçirmekte ve farklı sosyal ağlarda çeşitli hesapları bulunmaktadır. Arkadaşlarıyla uzun süredir sosyal aktivitelerde bulunmamaktadır. Bu durum ise anneyi endişelenmektedir.

Yorum ve Öneri: Çocukların sosyal ağlar üzerinde arkadaşları ile iletişim kurması ve paylaşımlarda bulunması, gerçek dünya ile bağlantısını koparmadığı sürece oldukça normaldir. Eğer çocuk, arkadaşları ile tüm iletişimini sosyal medya üzerinden yapıyor ise gerçeklerle bağlantısını koparıyor demektir. Bu durumda ebeveynler, okulun imkânları dâhilinde sosyal aktiviteler oluşturmalıdır. Bu tür imkânların olmaması durumunda aile, çocuğun ilgi ve hobileri doğrultusunda bir spor dalına yönlendirebilir veya bir sanat kursuna gönderebilir.

Örnek Olay 4: Bir ailenin 11 yaşındaki oğlu bir gün okuldan eve sinirli bir şekilde gelir. Annesi durumu sorduğunda, çocuk tarih dersinden düşük not aldığını söyler. Annesi nedenini sorduğunda ise çocuk nedenini bilmediğini ve ödevini aynı internette gördüğü şekliyle yaptığını söyler.

Örnek Olay 5: Bir ailenin 15 yaşındaki kızı bir gün internette dolaşırken bir reklam görür. Reklam içeriğinde çok kısa sürede nasıl kilo verilebileceği yazmaktadır. Çocuk internette yazılanı uygulamak fakat

sonuç daha karmaşık ve rahatsız edici bir duruma dönüşür. Aile doktora gider ve yapılanın tamamen yanlış bir uygulama olduğunu öğrenir.

Yorum ve Öneri (Örnek olay 4 ve 5 için): Kişi internette bir konu ile ilgili araştırma yaparken, bununla ilgisiz farklı kaynaklara yönelebilir. Ebeveynler dahi internetin tehlikeli ve zararlı bilgilerine karşı dikkatli olmalıdır. Çocuklar, çok iyi niyetle ödevini yaptığını zannederken farkında olmadan ilgisiz konulara yönlenebilir. Örneğin, internette tarih ödevini hazırlayan bir çocuk, isim aratırken o isimde farklı kişiler çıkabilir. Benzer şekilde zayıflamak isteyen birisi, kendisine uygun olmayan bir diyet listesini uygulayabilir. İnternete bu tür yanlış bilgiler, bilinçli veya bilinçsiz olarak sunulabilmektedir. Ebeveynler, çocukların bu tür durumlar ile karşılaşmaması için çocukları ile beraber internette arama yapmayı deneyebilirler. Böylece çocuklarına doğru internet kullanımı konusunda yardımcı olabilirler. Bu noktada çocuklar ile olan iletişim oldukça önem arz etmektedir. Böylece çocuklar internette elde ettikleri bir bilgiyi ailesi ile paylaşacaktır.

Örnek Olay 6: Bir aile çocuklarının güvenliği için koruyucu program kullanmaktadır. Evin 10 yaşındaki oğlu bu durumdan oldukça rahatsızdır. Ailesine bu programın filtresini kapatması için baskı yapmaktadır.

Yorum ve Öneri: Aileler çocuklarını internetin zararlarından korumak için bir filtre programı kullanmış olması, oldukça uygun bir davranıştır. Ebeveynler için çocuğunun bilgisayardan arattığı bir kelimeyi SMS yoluyla ulaştırabilen, belirli aralıklarda bilgisayar ekranının resmini çekip kaydedebilen birçok filtre programı mevcuttur. Fakat bu tür programlarda çocukların olgunluk seviyesi ve yaş grubu artıkça çocuk bunu bir cezalandırma türü

olarak algılamaktadır. Aileler bir filtre programı kullanıldığında çocuğa bunu nedenleri ile birlikte anlatılmalıdır. Hatta programın avantajları ve çeşitli özellikleri gösterilmelidir. Bu nedenle çocukların yaşlarına uygun filtre programı kullanılmalıdır. Evde daha büyük çocuk var ise durum ona da anlatılmalı ve filtre programı küçük çocuğun yaş grubuna uygun olmalıdır.

Cep Telefonu

Örnek Olay 1: Bir ailenin 11 yaşındaki oğulları babasından sürekli cep telefonu almasını istemektedir. Babası henüz hazır olmadığını söyler. Çocuk ise “Bütün arkadaşlarımda cep telefonu var, olmayan bir tek ben kaldım. Ne zaman büyümüş olacağım ve telefon alacaksın bana?” der.

Yorum ve Öneri: Ailelerin bu tür durumlarda şu sorulara cevap araması gerekmektedir. Günümüzde cep telefonu çocuklar için ne ifade etmektedir? Neler yapmak için kullanabilirler? Neden istiyorlar? Zamanı geldi mi? Yoksa biraz daha büyümesini beklemek mi gerekir? Aileler, çocukları yeterli olgunluk seviyesine ulaşmadığında ve çocuğun telefon istemesinde ki asıl nedeni bilmediği sürece cep telefonu almamalıdır. Aileler bu durumda kendi çocukluk dönemini hatırlamalı ve empati kurmalıdır. Belki çocuk hiçbir farklı niyeti olmaksızın sadece arkadaşları gibi cep telefonuna sahip olmak istiyordur. Aileler bu durumu bir fırsata çevirip çocukları ile bu konuyu ayrıntılı bir şekilde konuşmalıdır.

Örnek Olay 2: Bir dede 9 yaşındaki torununa doğum günü hediyesi olarak bir cep telefonu alır. Çocuğun anne ve babası bu durumu pek hoş karşılamaz.

Yorum ve Öneri: Bu örnek olayda dede torununa sadece iletişim amaçlı kullanım için cep telefonu almış olabilir. Fakat cep telefonları günümüzde resim çekme ve gönderme, konumunu belirtme gibi fonksiyonlara sahiptir. Aile bu durumda çocuğa telefonun neden olabileceği zararları, çocuklar için zorunlu bir ihtiyaç olmadığı ve çocukların bu tarz telefonları kullanmak için yeterince teknoloji bilgisinin olmadığını anlatmalıdır. Teknolojinin birçok kolaylığın yanında riskleri de barındırdığı unutulmamalıdır. Çocuğa en büyük hediye, pahalı bir telefon değil, onunla birlikte harcanan zamandır.

Örnek Olay 3: Bir aile 9 yaşındaki oğlunu bir gün uyuduğunu zannederken oğlunu yatağında cep telefonu ile meşgul olurken görür, ebeveynler şaşkınlık içerisinde.

Yorum ve Öneri: Birçok çocuk okulda ders esnasında, evde uyku saatinde cep telefonlarını mesaj yazmak, oyun oynamak, internete girmek amaçlı kullanabilmektedir. Eğer çocuğunuz cep telefonu ile yemek saatinde, uyku saatinde ve ders çalışması gereken zamanda meşgul oluyorsa, söylenmesi gereken şudur; çocuğunuza hayatında önceliğin neye verilmesi gerektiği, cep telefonunun kendi sorumluluklarını ihmal etmesine izin vermemesi gerektiği anlatılmalıdır. Aileler çocuklarına cep telefonu aldıklarında, telefonu bir takım kurallar çerçevesinde kullanmaları hususunda çocuklarını uyarmaları gerekir. Bu ise oluşabilecek benzer durumları önlemek için bir fırsattır. Ayrıca çocuklar, cep telefonlarını kullanmamaları gereken zamanlarda kapalı tutmaları konusunda uyarılmalıdır.

Örnek Olay 4: Bir anne 13 yaşındaki kızına cep telefonunu sürekli açık tutmasını ve aradığında cevabı vermesini söylemektedir. Bunun üzerine çocuk

telefonunu her zaman açık tutmaktadır. Bir gün ders esnasında telefon çalar, arayan çocuğun annesidir. Öğretmen sınırlı bir şekilde çocuğa telefonunu neden kapatmadığını sorar. Çocuk ise annesinin kapatmaması gerektiğini söylediğini ifade eder.

Yorum ve Öneri: Günümüzde aileler çocuklarını korumak amaçlı cep telefonu kullanmalarına izin verebilmektedir. Bu nedenle çocuğa cep telefonu alınması çocukta ailesinin kendisine güvenmediği fikrini oluşturabilir. Bu nedenle 13 yaşındaki bir çocukla ailesi arasındaki samimi bir diyalog bulunmalıdır. Verilen örnek olayda, anne çocuğunu cep telefonu ile aramak yerine çocuğu ile arasında güven ilişkisi kurup, öğretmeni ile de iletişimde bulunmalıdır.

Sonuç

Aile olarak teknoloji kullanımıyla ilgili bir durumla karşılaştığımızda nasıl karşılık verebileceğimizi bilmemiz, çocuklarımız açısından önem taşımaktadır. *Doğru yerde doğru kararlar almak*, teknoloji kullanımının getirdiği risklerden çocuklarımızı koruyacaktır.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Sizin çocuğunuzda örnek olaylara benzer bir durum söz konusu oldu mu? Olduysa neler yaptınız?

Ülkemizde çocukları internetten koruma amaçlı yapılan uygulamaları yeterli görüyor musunuz?

Bölümde yer alan örnek olaylar ile karşılaşmış olsanız sizin tepkileriniz nasıl olurdu?

Çocuğunuza hediye etmek için bir bilgisayar mı yoksa bir cep telefonumu tercih edersiniz? Neden?

M E D Y A

Ünite 4

Çocuk ve Gençte Dijital Vatandaşlık Algısı Nasıl Oluşturulur ?

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren aile:

Çocuklarda ve gençlerde dijital vatandaşlık algısının nasıl oluşturulacağını bilir.

Evde internet kullanımının nasıl sağlanacağını bilir.

Güvenli internet kullanımının ne anlama geldiğini açıklayabilir.

Özet

Giriş

Çocuğun İnternet’le Tanışmasından Önce Yapılması Gerekenler

İnternet Kullanımı Nasıl Sağlanmalı?

Güvenli İnternet Kullanımı

Telekomünikasyon ve İletişim Başkanlığı - Güvenli İnternet Hizmeti

Anahtar Kelimeler:

Dijital çocuk/genç, evde internet kullanımı, güvenli internet kullanımı

Çocuk ve Gençte Dijital Vatandaşlık Algısı Nasıl Oluşturulur ?

Çocuğun İnternetle Tanışmasından Önce Yapılması Gerekenler Nelerdir?

Çocuk evde ya da okulda internetle tanışmış olabilir. Buradaki önemli nokta, nerde tanıştığı değil, internetin bilinçli ve güvenli şekilde kullanılması gerektiğinin farkına varması ve bunu içselleştirmesidir.

Aile internet kullanımını yasaklamak yerine, çocuğa mutlaka rehberlik ve teknik destek sağlamalı (dijital vatandaş olmalı), internetin faydalarını anlatmalı, ancak risklerinden de haberdar etmelidir.

İnternet kullanımı mutlaka çocuğun yaşına göre olmalıdır. Bu noktada, okulda öğretmen, evde de ebeveyn yönlendirici ve gerekli tedbirleri alıcı olmalıdır.

Çocuğun İnternet kullanımı takip edilmelidir. Göz ardı etme, umursamama ileride vahim sonuçlar doğurur.

İlk dönemlerde internet kullanımı evde ortak yaşam alanında gerçekleştirilmeli, çocuklar internetle uzun süre tek başlarına bırakılmamalıdır.

İlk çocukluk döneminde beklenen görevlerin yerine getirilmesi çocuk için çok önemlidir. Bu bakış açısı çocuğun teknolojiye karşı olan duruşunu değiştirir.

Teknolojiyle tanışmadan önce çocuklara yaptırılması gereken faaliyetler:

- Harita ya da pusulayla yön bulmak
- İp atlamak
- Tepeye tırmanmak
- Güneşin doğuşunu ve batışını incelemek
- Çamurda oynamak
- Adaya gitmek
- Ağaca tırmanmak
- Balık tutmak
- Rüzgârda yürümek
- Sahilde midye kabuğu toplamak
- Birini kuma gömmek
- Dalından koparıp elma yemek
- Vahşi hayvanları görmek
- Böcekleri incelemek
- Şelale görmek
- Ağaç dikmek
- Kamp yapmak
- Kartopu oynamak
- Bir kuşu elle beslemek
- Kumdan kale yapmak
- Büyük bir kanyonda gezmek
- Uçurtma uçurmak
- Gölde yüzmek
- Yağmurda yürümek

İnternet Kullanımı Nasıl Sağlanmalı?

Aile olarak, internetin nasıl kullanılacağı konusunda çocuklara yardımcı olacak 4 basamaklı bir yaklaşım kullanılmalıdır. Bu yaklaşımda izlenmesi gereken adımlar şu şekildedir:

- Farkında olma
- Kılavuzluk yapma
- Model olma
- Geri bildirim

1. Farkında Olma

Bu basamak, anne-babaların çocuklarının (ya da kendilerinin) dijital okuryazar olmalarına yardım etmesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte farkında olma, sadece donanım ve yazılımın temel bilgilerini bilmek değildir. Çocukların ve ebeveynlerin dijital teknolojilerin doğru kullanımını anlamalarını da gerektirmektedir.

Bu basamakta anne-babalar, internet hizmeti almadan önce çocuklarıyla meydana gelebilecek olan sorunlar hakkında konuşmalıdır.

Örnek: Eve ilk defa internet alındığında, burada bulunan uygunsuz siteler hakkında çocuklar bilinçlendirilmeli, çocuğun İnternetle olan iletişimi izlenmelidir.

Örnek: Anne-baba çocukların internet kullanımı için mutlaka sınırlar belirlemelidir. (hafta içi kullanım olmayacak, hafta sonu günde 1 saat vb.)

Örnek: Eğer çocuk internet kullanımıyla ilgili bir kurala uymazsa, bunun sonuçları olacağı onlara açıklanmalıdır. Doğrudan yasaklamak yerine, bunu daha anlaşılır hale getirmek için, çocuklara internetin kötü kullanımından kaynaklanan kötü sonuçlar tekrar hatırlatılmalıdır.

2. Kılavuzluk Yapma

Çocukların güvenli bir internet ortamında becerilerini öğrenmek için fırsatlara ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu güvenli ortam, ebeveynleri bir rehber olarak yanlarındayken olabilir. Farkında olma basamağından sonra, anne-babaların çocuklarına kendi rehberlikleri altında internet kullanımı için fırsatlar sağlamaları yerinde olur. Bunun için çocuklarına, doğru kullanımın farkına varmak ve bu kullanımı göstermek için yardım etmeleri gerekmektedir.

Örnek olay: Kütüphane ya da internet kafe gibi bir toplumsal ortamda internetin yanlış kullanımını (bir sosyal ağ sitesinde kişisel bilgileri paylaşma, uygunsuz siteye girme, siber zorbalık yapma vb.) gören bir çocuk/genç aşırı derecede rahatsız olmuş ve akşam gelince durumu size anlatmıştır. “Bu duruma tepki göstermenin en doğru yolu ne olabilirdi?” sorusunu çocuğunuzla tartışınız?

3. Model Olma ve Gösterme

Çocuklar anne-babaları örnek almakta ve onların davranışlarını taklit etmektedir. Bu yüzden ebeveynlerin internet kullanımı için olumlu bir rol model olmaları gerekmektedir. Çocukların, anne-babalarının, kendilerine öğretildiği şekilde internet kullandıklarını görmeleri gerekmektedir. Başka bir deyişle anne-babaların çocuklarına doğru internet kullanımı hakkında ne öğretiyorlarsa, kendilerinin de interneti aynı şekilde kullanmaları yerinde olacaktır. Bir başka deyişle internet kullanırken neler yapıyorlarsa çocuklarına da onları öğretmeleri gerekmektedir.

Örnek: Anne-babanın cep telefonundan mobil internet kullanırken dikkat etmesi, kullandığı programları çocuklarına açıklayabilmesi önemlidir.

Örnek: Anne-babaların internette müzik, resim ya da başka medyalar indirirken telif hakkı kanunlarına uymaları gerekmektedir.

4. Geri Bildirim ve Analiz

Bu aşama, çocukların internet kullanımlarının analiz edildiği ve geri bildirim verildiği basamaktır. Bunun için anne-babaların, çocuklarına rahatça konuşabileceği ve soru sorabileceği bir ortam yaratması gereklidir. Anne- babalar evlerini, nasıl daha doğru bir şekilde internet kullanılabilir hale getirebilmek konusunda konuşabilmelidir. Ayrıca neden belirli bir şekilde internet kullanmaları gerektiğini çözümlemesi ve keşfetmesi için çocuklarını cesaretlendirmeleri gerekmektedir. Bunun yanında çocukların yanlış internet kullanımı ile ortaya çıkabilecek problemlerden kaçınmak ve bunları azaltmak için çeşitli yollar bulmasına yardım edebilecek geri bildirimler sağlamalıdır.

Örnek: Çocuğum internette film indirmeyi adet haline getirdi. Acaba ne yapmalıyım?

Örnek: Çocuğum Facebook'ta tanımadığı kişilerle arkadaşlık etmeye başladı. Çocuğuma nasıl rehberlik etmeliyim?

Örnek: Çocuğum internet oyunlarının bağımlı haline geldi? Çocuğumu bu bağımlılıktan kurtarmak için neler yapmalıyım?

Güvenli İnternet Kullanımı

Gerçek dünyada aile olarak evimizi ve bize ait özel bilgileri korumak için çeşitli önlemler (kilit sistemleri, güvenlik kameralar vb.) alıyorsak, sanal dünyada da aynı biçimde çeşitli önlemler almalıyız. Bu önlemleri şu şekilde açıklayabiliriz:

1. Virüs programları (antivirüs): Virüs engelleyici güvenlik yazılımını kullanın ve bunları sürekli güncel tutun.
2. Reklam (Adware) ve Casus (Spyware) yazılım

engelleyici programlar: Bu yazılımların genel olarak amacı, siz farkında olmadan bilgisayarınızdaki bilgileri toplayarak program yazılımcısına iletmektir. Bu nedenle bilgisayarınızda casus ve reklam yazılım engelleyici (Anti-spyware) kullanmanız önemlidir.

3. Güvenlik duvarları: Güvenlik duvarı bilgisayarınız ve internet akışını kontrol eden yönlendirici bir araçtır. Modern işletim sistemlerinin çoğu güvenlik duvarı yazılımını içermektedir.
4. Veri yedekleme: Sizin için önemli olan tüm bilgileri muhakkak taşınabilir bir belleğe kopyasını alın. Bu sadece bilgilerinizi çalmak isteyenlere karşı alınan bir önlem değildir. Bu aynı zamanda bilgisayarınızın çalınması veya bozulmasına karşı da alınan bir önlemdir.
5. E-posta ve web sayfalarının kolay bir şekilde taklit edilebileceğinin farkında olun: Tanıdığınız birinden veya üyesi olduğunuz herhangi bir kurumdan (bankalar, alışveriş siteleri, sosyal ağlar...) gelen bir posta, sizden kimlik bilgilerinizi doğrulamanızı istediğinde bunun bir yem e-posta olabileceği fikrini aklınızdan çıkarmayın.
6. Tanımadığınız kişilerden gelen programları yüklemeyin veya çalıştırmayın: Birçoğumuz tanımadığımız kişilerden gelen, özellikle bizim için ilgi çekici olan konulara sahip e-postalara güveniyoruz ve herhangi bir virüs taraması yaptırmaksızın bu postaları ve eklerini açarız. Ancak bu tedbirsizliğimizin sonucu tüm bilgilerimizi tehlikeye atabilir. Bu nedenle gelen tüm maillerin virüs taramasından geçmesinde fayda vardır.
7. Güçlü parolalar kullanma: Sizin için önemli bilgileri korumak için güçlü parolaları tercih etmelisiniz. Ayrıca üye olduğunuz her yerde aynı parolayı kullanmanız da güvenliğinizi tehdit eden bir unsurdur. Size ait parolaları güvenmediğiniz ortak kullanıma sahip bilgisayarlarda kayıtlı bırakmayın ve

güvenmediğiniz bir ağ üzerinde çok güvendiğiniz biri olsa dahi paylaşmayın. Sık sık kullandığınız parolaları değiştirin. Güçlü bir parola en az sekiz karakter, büyük küçük harf ve özel karakterden oluşmalıdır.

Örnek: İyi bir parola örneği: FUS756//*un

8. Paylaşım programlarını kullanırken dikkatli olma: internet üzerinden dosya, resim ve müzik paylaşımı için kullanılan programların birçoğu bilgisayarlarınıza kötücül yazılımların bulaşması için ideal bir yoldur. Bazen bu programların kendileri casus ve reklam yazılımlarını beraberinde getirirken, bazen de paylaşılan dosyalar aracılığı ile bilgisayarınıza virüs bulaşmasına neden olabilir. Bu tür programların kullanılmaması en ideal tercihtir.
9. Sosyal ağları kullanırken dikkatli olma: Sosyal ağları kullanırken çocuğun profilini görüntüleyebilecek, fotoğraflarına bakabilecek ve yorum yapabilecek kişilere ait ayarlarınızı yapın. Bu konuda istenmeyen kişileri engellemeye yönelik önlemleri almayı unutmayın. Çok yakın olmadığınız kişilerin çocuklarınızla iletişim kurmasına izin vermeyin. Çocuğunuz arkadaş seçerken seçici olun ve periyodik olarak arkadaş listesini kontrol ederek yapmanız gereken değişiklikleri yapın. Ayrıca sanal ortamlarda çocuğun yaptığı paylaşımlara dikkat edin. Çünkü yapılan bu paylaşımların tamamen silinmesi çok zordur ve bir gün karşınıza istemediğiniz bir şekilde çıkabilir.
10. Çocuklar için ekstra güvenlik önlemleri alma: Çocuğunuzun internet ortamında yaptıklarını izleyin, rehberlik edin ve kimlerle konuştuklarına dikkat edin. Hatta çocuğunuzun yaşına ve aile kurallarınıza göre onlarla sözleşme yapın. Ülkemiz

için Telekomünikasyon ve İletişim Başkanlığı ve TTNET gibi kurumların hizmete sunduğu güvenli internet hizmetlerinden yararlanabilirsiniz. Güvenli internet hizmeti internet servis sağlayıcıları tarafından ücretsiz olarak sunulan ve internetteki zararlı içeriklerden sizi ve ailenizi büyük oranda koruyan alternatif bir internet erişim hizmetidir.

Telekomünikasyon ve İletişim Başkanlığı - Güvenli İnternet Hizmeti

Güvenli İnternet Hizmeti, çocukların ve gençlerin internet üzerindeki bilgi kirliliğinden ve zararlı içeriklerden korunmaları amacıyla sunulmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından 22 Kasım 2011 yılında hayata geçirilen bir proje ile bu hizmet başlamıştır. Temelde bu hizmet, internet servis sağlayıcıları tarafından ücretsiz olarak sunulan ve internetteki zararlı içeriklerden aileleri büyük oranda koruyan alternatif bir internet erişim hizmeti olarak tanımlanmaktadır.

Bu hizmeti kullanmak için bilgisayara program kurmaya gerek olmamaktadır. Tüm internet aboneleri bilgisayarlarında ve cep telefonlarında bu hizmetten yararlanabilmektedir. Bu hizmette Çocuk Profili ve Aile Profili olmak üzere iki seçenek bulunmaktadır (BTK, 2012a):

The screenshot shows the 'Güvenli İnternet' website interface. At the top, there is a navigation menu with the following items: 'güvenli internet', 'HİZMETİ NASIL KULLANILIR', 'Başlangıç', 'Güvenli İnternet Hizmeti Nedir?', 'Aileler İçin', and 'Site Haritası'. Below the navigation bar, there is a section titled 'Güvenli İnternet Hizmeti Nedir?' which explains that the service is provided by internet service providers to protect users from harmful content. A 'Güvenli İnternet Hizmeti' section highlights that the service is free of charge and can be accessed via SMS. A 'Test Et' button is visible at the bottom right.

Çocuk Profili:

Bu seçenek uzman akademisyenlerin bulunduğu bir komisyon tarafından oluşturulmuştur. Bu profil, komisyon tarafından belirlenen kriterlere uygun kategorilerdeki sitelere erişimi sağlayan bir profildir. Bu kategoriler; eğitim, ödev, bankacılık uygulamaları, alışveriş, müzik-oyun-eğlence, haber, e-posta, resmi ve kamu siteleri, tatil, özel şirketler, eğitim kurumları, e-devlet şeklinde örneklendirilebilir. Bu profil ile erişebileceğiniz tüm siteler içeriği onaylanmış sitelerden oluşmaktadır. Sohbet ve sosyal medya sitelerine erişime izin vermemektedir. Böylece kullanıcılar internetteki risklerden en yüksek oranda korunmuş olmaktadır (BTK, 2012b).

Aile Profili:

Bu seçenek ile yasadışı ve zararlı içerikleri barındıran sitelerin önüne geçilmektedir. Çocuk profilinde olduğu gibi bu profilde de, kumar, uyuşturucu, fuhuş, müstehcenlik, şiddet, terör, dolandırıcılık, zararlı yazılım gibi kategorilerdeki sitelere erişim engellenmektedir. Çocuk profilinden farklı olarak bu profil; kişisel sitelere, forum ve paylaşım sitelerine erişime de izin vermektedir. Ayrıca sosyal medya, oyun ve sohbet sitelerinin hangisine erişilebileceğini ise ayrı ayrı seçme imkanı sunmaktadır (BTK, 2012b).

Görüldüğü üzere bu iki profil de internet kullanıcılarının günlük gereksinimlerini karşılamaktadır. Bir aile istediği zaman Güvenli İnternet Hizmetini alabilmekte, istediği zaman profili değiştirebilmekte, isterse bu hizmetten vazgeçebilmektedir. Bu hizmeti alan kişi internet servis sağlayıcının bayisi, çağrı merkezi, kısa mesaj servisi (SMS), online işlem merkezinden herhangi birine başvurarak Güvenli İnternet Hizmetini etkinleştirilebilmektedir (BTK, 2012a).

Anne-babalar çocuklarının zararlı içerik sunan sitelerden korunması ve böylece internette güvenli bir şekilde gezinmesi için ailelerine uygun profili seçerek bu hizmeti kullanmalıdır.

Sonuç

Ailede çocuklara, gençlere dijital vatandaşlık eğitimi verilirken internetin aslında çok faydalı ve gerekli bir araç olduğunu bilincini vermeliyiz. Bununla birlikte asla kötüye kullanılmaması ve bu kullanım durumlardan da uzak durulması gerekliliği belirtilmelidir.

Anne-babanın çocuğa vereceği bilinç:

- Gerçek hayatta yapmadığın şeyleri İnternet'te kesinlikle yapma
- İlerde yaşamını etkileyecek aktiviteleri, internet ortamında düşünerek yap
- BİN DÜŞÜN, BİR YAP

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Ali'nin e-posta adresine tanımadığı bir adresten 1 milyon dolar kazandığına dair bir posta geldi. İletide verilen bağlantıdaki bilgileri eksiksiz doldurduğunda paranın hemen hesabına geçirileceği belirtilmiştir. Bu durumda Ali'ye ailesi olarak nasıl yardım edersiniz? Tartışınız.

Çok yakın bir arkadaşınız çocuğunuza ait bir sosyal ağdan sizin adınıza uygunsuz içerikli yazılar geldiğini söyledi. Bu durum karşısında ne yapardınız?

Çocuğunuzun öğretmeni sanal ortamda kendisine uygunsuz bir davranış ve söze maruz kaldığını size söyledi. Bu durumda çocuğunuza karşı hangi yolları izlemelisiniz?

M E D Y A.....

ünite 5

Aile ve Sosyal Ağlar

Kazanımlar

- Bu bölümü başarıyla bitiren aile:
- Çocuğun İnternette gezinmesi için gerekli olan kuralları açıklayabilir.
- Sosyal ağların kullanımında yaşanan problemlerin farkındadır.
- Sosyal ağların kullanımında çocuğa ne tür bilinç verileceğini bilir.
- Siber zorbalık kavramını açıklayabilir.

Özet

Çocuk ve Gencin İnternette Gezinmesi? Peki Nasıl?

Sosyal ağların kullanımında yaşanan problemler

Sosyal ağların kullanımında ailelerin çocuklara vereceği bilinç

Sanal Ortamlarda İletişim

Profil Oluşturma

Resimler ve Web Kameraları

Sosyal Ağlar Yabancılarla İletişim

Siber Zorbalık

Sonuç

Aile olarak kendimizi sınavalım

Anahtar Kelimeler:

İnternette gezinme, sanal iletişim, profil oluşturma, siber zorbalık, dosya paylaşımı

Aile ve Sosyal Ağlar

İnternette Gezinme? Peki Nasıl?

İnternette gezinirken anne-baba olarak çocuğumuza vereceğimiz bilinçlenme hareketleri şunlar olmalıdır:

1. Asla gerçek kimliğinizi ortaya koymayın. İsmınızı kullanmanızda belki bir sakınca olmayabilir, ancak kesinlikle soyadınızı, kimlik numaranızı ve adresinizi paylaşmayın. Sanal ortamlar genellikle bazı insanlar için daha rahat iletişime geçmek ve kendilerini ifade etmek için güzel bir araçtır. Fakat bazen kendini ifade etmenin dozunu ayarlayamayıp tüm kimliklerini ortaya koydukları bir ortam haline gelebilir. Bu nedenle bu ortamlarda kendinizi ifade ederken bir “DUR” noktası belirlemelisiniz.
2. Herhangi bir parolanızı kesinlikle paylaşmayınız. Zaten güvenilir biri size parolanızı sormayacaktır. Söz konusu ailenizden biri olsa dahi internet üzerinden parolanızı asla paylaşmayınız.

3. İnternette alışveriş yaparken özellikle kredi kartını kullanıyorsanız, bu konuda öncelikle büyüklerinizden izin alınız. Ayrıca ödemelerde banka tarafından sunulan *sanal kredi kartı hizmetinden* yararlanmanız, kart bilgilerinizin çalınmasına karşı etkili bir güvenlik önlemdir.
4. Tanımadığınız kişiler ile iletişim kurarken söylediklerinin doğruluğu konusunda şüpheli olun.
5. Herhangi birine e-posta adresinizi vermeden önce iyi düşünün. Gereksiz e-postaların hedefi olabilirsiniz.
6. Asla internet üzerinden tanıştığınız yeni biri ile ailenizden habersiz telefonla veya yüz yüze görüşmeyin.
7. İnternet ortamında herhangi bir paylaşımda bulunmadan önce iyi düşünün. Nitekim sanal ortamlarda paylaştığınız bir şeyi tekrar silmeniz neredeyse imkansızdır ve yıllar sonra bile karşınıza çıkabilir.
8. İletişim kurduğunuz kişilere karşı, size nasıl davranılmasını istiyorsanız öyle yaklaşın. İstemediğiniz bir durumla (siber zorbalık, kimlik hırsızlığı) karşı karşıya kaldığınızda muhakkak büyüklerinize bildirin. Kendi kendinize çözmeye çalıştığınızda, bu durum içinden çıkılmaz bir hal alabilir.
9. İnternet ortamında bulduğunuz her türlü bilgiye güvenmeyiniz ve en az üç kaynaktan kontrol ederek doğruluğunu teyit ediniz.
10. Yaşınıza uygun davranışlar sergileyin ve internette uyulması gereken bir yaş sınırı varsa, bunu ihlal etmeyin.

Sosyal Ağların Kullanımında Yaşanan Problemler

- Kimlik kullanımında sorunlar (yanıltıcı ve sahte kimlik)
- Tam isim, adres, telefon numarası ve TC kimlik numaralarının paylaşımı
- Özel fotoğraf, yazı, video ve bilgi paylaşımı
- Tanımadığınız kişilerden gelen rahatsız edici mesajları ailelere haber vermeme (siber zorbalık, tehdit vb.)
- Düşük güvenirliliği olan şifreler kullanma

Sosyal ağlarda gizlilik ilkeleri ile ilgili ayarların kullanmasını bilmeme önemli sorunlara yol açabilir. Bu durum çocuklarımızın tanımadığı kişilerle iletişime geçmesine ve özel hayatlarıyla ilgili kişisel bilgilerin ele geçirilmesine neden olmaktadır.

Sosyal Ağların Kullanımında Ailelerin Çocuklara Vereceği Bilinç

1. Sosyal paylaşım sitelerinde gerçek kimliğinizi kullanınız. Okuldaki arkadaşlarla ve ailenizde bulunan bireylerle sanal dünyadaki kimliğiniz hakkında bilgi veriniz.
2. Sosyal paylaşım sitelerinde kendinize ait özel fotoğraf, yazı, video ve bilgi paylaşımında bulunmayınız.
3. Sosyal paylaşım sitelerinde tanımadığınız kişilerden gelen rahatsız edici mesajları ailenize haber veriniz.
4. Sosyal ağlarda düşük güvenirliliği olan şifreler asla kullanmayınız.
5. Farklı sosyal ağlar için aynı şifreyi kullanmayınız. Şifrelerinizi belli aralıklarla değiştirerek kimseye söylemeyiniz ve paylaşmayınız.

6. Sosyal ağlarda herhangi bir şeyi kabul etmeden, yüklemeyen ya da üye olmadan önce mutlaka kullanım şartlarını okuyunuz.
7. Sosyal ağlarda tam isminizi, adresinizi, telefon numaranızı ve TC kimlik numaranızı tanımadığınız kişilere asla vermeyiniz.
8. Sosyal ağlarda yayınlanan reklamlara ve promosyon ürünlerine karşı duyarlı olunuz. *ebay, Paypal ya da Banka teklifleri sunan bilgilere kesinlikle itibar etmeyiniz.*
9. Bilgisayarınızda güncel olan virüs programı ve güvenlik duvarı kullanınız.
10. Sosyal ağlarda gizlilik ilkeleri ile ilgili ayarları kullanmasını mutlaka öğreniniz. Bilgi paylaşımının görüntülenmesi için kullanılan sadece arkadaşlar ya da herkese açık ayarlarını mutlaka dikkatli kullanınız.
11. Sosyal ağlarda tanımadığımız kişilerden gelen arkadaşlık tekliflerini kesinlikle kabul etmeyiniz.
12. Sosyal ağlarda başkalarına zarar verecek (siber zorbalık) davranışlarda bulunmayınız (Başkalarını aşağılama, küçük düşürme, hakaret etme vb.)
13. Sosyal ağlarca karşılaştığınız bu türlü davranışlarda, aile bireyelerine, öğretmenlerine ya da ihbar webe (www.ihbarweb.org.tr) bildirimde bulununuz.
14. Sosyal ağlarda tanımadığımız kişilerle sohbet etmeyiniz. Sizi rahatsız eden davranışları mutlaka ebeveynlerle ya da yetkililerle paylaşınız.
15. Sosyal ağlarda yayınlanan her bilgiye inanmayınız, gerekirse doğruluğunu kontrol ediniz ve farklı kaynakları tarayınız.
16. Sosyal ağlarda yayınlanan her linke ya da paylaşım sitesine tıklamayınız ve bu konuda dikkatli olunuz.

Sanal Ortamlarda İletişim

1. Özellikle gençler, sanal ortamları kendilerini daha özgür ve aile denetiminden uzak hissettikleri için daha çok tercih etmektedir.
2. Çocuklar ve gençler internetten daha rahat iletişim kurup, daha rahat tartışabilirler.
3. İnternet ortamında çocuklar ve gençler, birbirlerine farklı konularla ilgili daha fazla soruyu, daha dolaysız yoldan sorarlar.
4. Sanal ortamlarda kişinin özel bilgilerinin olması gerektiğinden, fazla paylaşabilir ve karşısındaki kişiler, bu bilgileri kötü amaçlı kullanabilir.
5. Aileler sanal ortamlarda dolaşan çocuklarına yargılamadan yaklaşmalı ve sanal ortamlarda yaptıklarını paylaşmaları konusunda onları cesaretlendirmelidir. Çünkü ailelerinin onayını almak gençler için her zaman önemlidir.

Profil Oluşturma

Profil oluştururken çocuklarımızın dikkat etmesi gereken özellikleri de aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Profilinizi özelleştirin: Sizi tanıyan ve tanımayan kişilerin profilinizin ne kadarını görüntüleyebileceği hakkındaki ayarlarınızı yapın.
- Özel profilinizi sadece arkadaş çevreniz görüntüleyebilsin.
- Genel profilinizin kısıtlamalarını dikkatli bir şekilde tanımlayın.
- Tam isminizi, telefon numaranızı ve kimlik bilgilerinizi paylaşmayın.
- Profil resmi seçimi konusunda dikkatli olun. Kimliğinizi, nerede yaşadığınızı ortaya çıkaracak şekilde olmaması konusunda özenli olun.
- Yaşadığınız yeri genel olarak belirtebilirsiniz (örn; İstanbul, Ankara gibi...) ancak kesinlikle cadde, sokak isimlerini vermeyin.

- Kendi bilgilerinizi olduğu kadar arkadaşlarınızın bilgilerinin gizliliğine özen gösterin.
- Herhangi bir paylaşımında bulunurken paylaşım yaptığınız çevreye dikkat edin.

Resimler ve Web Kameraları

1. Resimlerin ve videoların bilgisayar ve cep telefonu aracılığı ile sanal ortamlarda paylaşıldığı andan itibaren silinmesi neredeyse imkânsızdır ve sonsuza dek sanal ortamın bir parçası olarak kalabilir.
2. Sanal ortamlarda çocuklar için sohbet odaları risk taşıyabilmektedir. Resim ve görüntülerin çocuğun sadece tanıdığı kişilerle paylaşması yerinde olacaktır. Bunun içi gizlilik ayarlarının daha dikkatli yapılması konusunda aile bir şekilde kontrol edici olmalıdır.

Sosyal Ağlarda Yabancılarla İletişim:

1. Çocuğun sosyal ağlarda kimlerle arkadaşlık kurduğu mutlaka kontrol edilmelidir.
2. Çocuğun arkadaşlık listesinde yer alan tanımadığı kişiler, listeden silinmelidir.
3. Çocuk ve genç için risk oluşturabilecek bireyler, sosyal ağ listesinden silinmelidir.
4. Çocuğun aileden habersiz kayıt yaptığı bireyler takip edilmeli, çocuğun sosyal ağına gelen mesaj, resim ve videolar dikkatlice incelenmelidir.
5. Sosyal ağlarda çocuk ve gence yönelik tehdit oluşturabilecek durumlar ciddiye alınmalı, gerekirse ilgili kurumlardan yardım istenmelidir.
6. Taciz, siber zorbalık, tehdit vb. mesaj ve iletiler, çocuk ve gencin sosyal ağ profillerinde incelenmeli, bu tür durumlar acilen yetkililere bildirilmelidir.

Siber Zorbalık Nedir?

Siber-zorbalık, internet üzerinden yapılan tacizi ifade etmek için kullanılmaktadır.

Özellikle gençlerin birbirlerine *hakaret etmeleri*, *iftiralarda bulunmaları*, *özel bilgilerini ya da uygunsuz görüntülerini zarar vermek kastı ile kullanmaları* gibi durumlarla sık sık karşılaşmaktadır.

Örnek 1: Taciz veya tehdit içeren bir e-postayı bir arkadaşına yollamak

Örnek 2: Bir web sitesi veya sosyal ağ sitesinde birisi hakkında aşağılayıcı yorum yapma

Örnek 3: Facebook'ta birisini aşağılayan bir fotoğraf yayınlamak

Siber zorbalığı, fiziksel zorbalıktan ayıran en temel özellik şudur; siber zorbalık için hazırlanmış görüntünün, videonun veya bağlantının sınırlı bir çevre tarafından değil, ulaşma imkanı olan herkes tarafından defalarca görüntülenebilmesi ve hatta paylaşılıp yayınlanabilmesidir.

Çocuk ya da genç siber zorbalık ile karşılaştığında aile olarak neler yapabiliriz?

- *Size kötü davranan kişiyi engelleyin:* Artık birçok web sayfası sizi rahatsız eden kişileri şikâyet etme ve engelleme fırsatı sunmaktadır. Bunları kullanmaktan çekinmeyin.
- *Cevap vermeyin:* Eğer sizi rahatsız eden kişiye cevap verirseniz, tam da onun istediğini yapmış olursunuz. Sizi ne kadar kışkırtırsa kışkırtırsın yapacağınız en son iş ona cevap vermek olsun. Nitekim cevap vererek onu onaylamış olur ve bu davranışın devam etmesine neden olursunuz.

- *Delilleri saklayın:* Size karşı yapılan davranışın delillerini muhakkak saklayın, durum yargıya gittiğinde bu kanıtlara ihtiyacınız olabilir.
- *Gerekli yerlere bildirin:* Eğer sizi sanal ortamlarda herhangi biri tehdit ya da rahatsız ediyor ise yetişkinlere ve internet bilgi ihbar hattına başvurunuz.

Sosyal ağlarda başkalarına zarar verecek davranışlardan bazıları (siber zorbalık):

- Başkalarını aşağılama
- Küçük düşürme
- Hakaret etme vb.

Sonuç

- İlerde sıkıntı çıkarabilecek herhangi bir yayını sosyal ağlarda kesinlikle paylaşmayınız.
- Gerçek hayatta yapmadığınız şeyleri sosyal paylaşım sitelerinde kesinlikle yapmayınız.
- Sosyal hayatta yaptığınız her davranış kaydedilmekte, kesinlikle silinmemektedir.
- Sosyal ağlarda yayınlanan her bilgi doğru değildir. Uyanık olunuz!
- Sosyal ağlar bir araçtır, yaşamanızın odak noktasını oluşturmaz!
- Sanal dünyada yapılan her iş, doğrudan kişinin gerçek dünyasını etkiler.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Çok yakın bir arkadaşınız çocuğunuza ait sosyal bir ağdan sizin adınıza uygunsuz içerikli yazılar geldiğini söyledi. Bu durum karşısında ne yaptınız?

Çocuğunuzun devamlı olarak Facebook'ta tanımadığı kişileri listesine eklediğini keşfettiniz. Bu durumda ne yaparsınız?

Çocuk ve gençlere dijital ortamlarda sorumlu davranışlar nasıl kazandırılabilir?

Sanal ortamlarda çocuğunuz uygunsuz bir davranış ve söze maruz kaldığında hangi yolları izlemelisiniz?

M E D Y A .....

ünite 6

Aile ve Dijital Oyunlar

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren aile:

Dijital oyunlarda şiddet kavramının ne olduğunu açıklayabilir.

Çocukları dijital oyunlardaki şiddetten korumak için neler yapılması gerektiğini söyleyebilir.

Oyun bağımlılığının ne anlama geldiğini bilir.

Uzun süre bilgisayar başında oyun oynamanın fiziksel zararlarını ve bunları en aza indirmek için neler yapılabileceğini bilir.

Aşırı seviyede oyun oynamanın oluşturabileceği psikolojik zararları bilir.

Özet

Giriş

Dijital oyunlarda şiddeti anlamak

Çocukları dijital oyunlardaki şiddetten korumak

Aile, çocuk ve oyun bağımlılığı

Dijital oyunların fiziksel etkileri

Dijital oyunların olumsuz psikolojik etkileri

Agresif davranışlar

İçe kapanıklık ve a-sosyal yaşam

Sonuç

Aile olarak kendimizi sınavalım

Anahtar Kelimeler:

Dijital oyun, şiddet, eğilim, şiddetten korunma

Aile ve Dijital Oyunlar

Giriş

Gerçeklik ile internet ya da bilgisayar oyunu dediğimiz dijital oyunlar arasındaki fark her geçen gün azalmaktadır. Bu farkın azalması dijital oyunların özellikle gençler ve çocuklar üzerindeki etkilerini daha da artırmıştır. Bu etkilerin başında davranışsal değişimler, bağımlılık, gerçek hayattan kopukluk ve şiddet gelmektedir. Şiddet gözlemsel olarak oyunlardan öğrenilmekte, çocuk ve genç tarafından gerçek hayatta uygulanma olasılığı bulunmaktadır. Aile olarak dijital oyunlardaki şiddet ve şiddet unsurlarını bilmemiz, bu bilgiye göre çocuklara rehberlik yapmamız gerekmektedir.

Aile Olarak Dijital Oyunlarda Şiddeti Nasıl Anlamalıyız?

Dijital oyunlar çocuklar için rol model ve özenti oluşturmaktadır. Dijital oyunlardaki gerçek olmayan sanal karakterler, çocuklar için idol olarak kabul

edilmekte, karakterin tüm özellikleri çocuklar tarafından ezberlenmekte, içselleştirilmektedir. Daha da vahimi bu tür davranışsal hareketler ömür boyu çocuklarda kalıcı hale gelmektedir. Sanal karakterlerden öğrenilen en önemli davranış, oyunlardaki şiddet unsurudur.

Dijital oyunlarda şiddet unsuru hiç bitmeyen savaş, öldürme, yaralama, kavga, döğüş sahneleri, ve diğer adlandırılmayan şiddet unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak burada şiddetin türünden çok çocuk için oyun şiddetinin normal bir davranış olarak içselleştirilmesidir. Hatta bunun bitmeyen bir döngü olarak tekrar etmesidir. Bu döngüsellik, şiddetin çocuk üzerinde vahim etkilerini ortaya çıkarmaktadır.

Aile olarak ne yapabiliriz? Bu sorunun ilk cevabı aile olarak dijital oyunlarda kullanılan şiddet bileşenlerini ve şiddet türlerini öğrenmek, buna göre rehberlik ve yönlendirme yapmaktır.

Aile Olarak Çocukları Dijital Oyunlardaki Şiddetten Nasıl Koruyabiliriz?

Aile olarak çocukları dijital oyunlardaki şiddetten korumak için aşağıdaki maddeler özenle uygulanmalıdır:

- Çocuklar oyun oynarken onların yanında bulunmak
- Bilgisayarı (dizüstü ve tablet bilgisayarda dâhil) *çocukların odalarına değil, evde ortak alanındaki (oturma odası, salon, mutfak, koridor gibi) bir yere yerleştirmek*
- Çocukların internette oyun oynama çocuk dostu arama motorları kullanmak

- Çocukların oynadıkları *oyunlar hakkında bilgi sahibi* olmak
- Çocukların arkadaşlarında gördüğü oyunları alıp oynamalarını serbest bırakmamak
- Aile içi ilişkileri arttırarak, birlikte daha fazla vakit geçirmek
- Bilgisayarda bir takım koruma programları (örneğin belirlenen aralıklarda ekran görüntüsünü kaydeden programlar) kullanmak
- Çocukların derslerine ve diğer sorumluluklarına öncelik vermesini, daha sonra bilgisayar kullanmasını sağlamak
- Çocukların günde 4 saatten fazla bilgisayar kullanmalarına izin vermemek
- Eğer çocuk ve ebeveyn arasında bir sorun çözülüyor ise uzman desteğine başvurmak
- Çocukları bir spor ya da bir sanat dalına yönlendirerek gerçek dünya ile meşgul etmek
- Çocuklara medya okuryazarlığı dersi aldirmek
- Çocukların kendi başlarına internet kafelere gitmemelerini sağlamak

Aile, Çocuk ve Oyun Bağımlılığı

Aileler çocukların oyun davranışlarının aşırı olup olmadığını ayırt etmek için aşağıda hazırlanmış kontrol listesini kullanabilir:

1. Çocuk neredeyse her gün oyun oynuyor mu?
2. Oyunu genelde uzun saatler süresince oynuyor mu?
(3- 4 saat aralıksız)

3. Oyunları heyecan için mi yoksa zaman geçirmek için mi oynuyor?
4. Oyun oynamadığı zaman huzursuz, sinirli ve karamsar oluyor mu?
5. Sosyal ve sportif aktivitelerinden oyun için vazgeçiyor mu?
6. Ödevlerini yapmak yerine oyun oynuyor mu?
7. Oyunu kapatmak istiyor fakat kapatamıyor mu?

Dörtten fazla evet yanıtı çocuğunuzun oyun bağımlısı olduğunu gösterebilir. Çocuk ve gençlerin aşırı oyun oynama durumlarında aileler çeşitli önlemler almalıdır:

- Şiddet oyunlar yerine eğitsel oyunlara yönlendirme yapılmalı
- Oyun için mutlaka zaman sınırlaması getirilmeli
- Oyun ders, ödev, proje vb. başarılarında ödül olarak kullanılmalıdır.
- Dijital oyun için aile çocukla sözleşme imzalamalıdır. Bu sözleşme harfiyen yerine getirilmelidir (hafta içi okul zamanı oyun kesinlikle yazık vb.)
- Dijital oyunları arkadaşlarıyla birlikte oynamaya yönlendirmeli ve bu sayede sosyal iletişim kurulmalıdır.

Dijital Oyunların Fiziksel Etkileri

Aile olarak, dijital oyunları sebep olduğu fiziksel etkilerin farkında olma, çocuklara yapılacak rehberlik ve yönlendirme açısından önemlidir:

1. Uzun süre monitör başında hareketsiz kalmadan kaynaklanan boyun ve sırt ağrıları

2. Uzun süre sabit bir noktaya bakan gözlerde yorgunluk hissi, yanma ve kaşıntı
3. Bilgisayar başındayken oluşan duruş bozuklukları bel ve sırt ağrıları
4. Uzun süreler oyun oynamadan kaynaklanan şişlik, ağrıyan tendon, parmak, el ve dirsekler
5. Dijital bağımlılıktan kaynaklanan yeme-içme ve obezite problemleri

Aile olarak neler yapılabilir?

Monitöre dik bir açıyla göz hizasından bakılmalı

Dik bir şekilde omurgayı destekleyen bir sandalyeye oturulmalı

Ayakların altında bir destek bulundurulmalı

Çocuklar mümkün olduğunca aynı şekilde uzun süre monitör başında oturtulmamalı

Çocukların aktif spor yapmaları özendirilmeli

Sağlıklı beslenme kontrol altına alınmalı

Dijital Oyunların Olumsuz Psikolojik Etkileri

Aile olarak dijital oyunların çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerinin farkında olmalıyız. Bu etkilerin farkında olmadan çocuklara gereken rehberlik ve yönlendirmeyi yapamayız:

- Dünyayı devamlı olarak eğlenceden ibaret görme
- Gerçek duygulardan uzaklaşma
- Gerçeklerden kaçma
- Kişiler arası ve sosyal ihtiyaçları yerine getirememe
- Gerçek hayatta arkadaşlıklar kuramama ve var olan arkadaşlıkları güçlendirememe
- Saldırgan davranışlarda bulunma
- Kişilik bozuklukları
- Çocuklarda makineleşme
- Duyguların azalması
- Anti sosyal davranışlar

a) Agresif (Saldırgan) Davranışlar

Dijital oyunların neden olduğu agresif davranışlar şu şekildedir:

1. Çocuğun kendisini oyuna daha fazla kaptırması
2. Oyunun hayatın odak noktasına yerleştirilmesi, oyundan başka çocuğun bir şeyle ilgilenmemesi, ilgilenmesi istendiğinde saldırgan hale gelmesi
3. Çocuğun oyun oynarken geçen zamanın farkında olmaması
4. Oyundan öğrenilen davranışların gerçek hayatta birebir uygulanmaya çalışılması

b) İçerik bağımlılığı ve sosyal yaşam

1. Oyun oynarken kazanılan memnuniyetin artışı ile birlikte ortaya çıkan sürekli oyun oynama isteği ve gerçek hayattan koparak içerik bağımlı hale gelme
2. Sosyal aktivitelere ve dış dünyaya ilginin azalması
3. Oyun oynayan çocuğun kendi ailesinden kopması, iletişimin bozulması
4. Toplumdan kendini soyutlaması, yalnızlık hissine kapılması ve depresyon geçirmesi

Sonuç

Ailelerin oyun bağımlılığını önleme de kullanılabilen yöntemlerden bazıları:

- Oyunların içeriğini araştırarak şiddet içerikli oyunlar yerine eğitsel oyunlar oynamalarını sağlayabilirler,
- Dijital oyunlarını arkadaşlarıyla birlikte oynamaya yönlendirebilirler. Bu sayede sosyal iletişimini koruması sağlanabilir.
- Aileler oyunlar için süre kısıtlamaları getirebilir ve oyunları ödevlerini tamamlaması gibi durumlarda ödül olarak kullanabilirler.
- Bunların çare olmadığı durumlarda bilgisayarın geçici olarak kaldırılması ve uygun zamanlarda kullanıma açılması sağlanabilir.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Arkadaşından aldığı oyunu evde oynamaya başlayan çocuğunuzun gün geçtikçe oyuna daha bağımlı olduğunu ve başından hiç kalkmak istemediğini görüyorsunuz. Böyle bir durumda nasıl hareket edersiniz?

Lisede okuyan çocuğunuzun derslerinden daha çok akıllı telefon üzerinden oynadığı oyunlarla vakit geçirdiğini keşfettiniz. Bu durumda nasıl davranırsınız?

Son günlerde ev içinde çocuğunuzun devamlı olarak “İngilizce küfür” kelimelerini kullandığını ve bunu sık tekrarladığını fark ettiniz. Bir gün çocuğunuz oyun oynarken aynı kelimelerin oyunda da sıklıkla geçtiğini keşfettiniz. Böyle bir durumda neler yaparsınız?

Sizce çocukları dijital oyunlardaki şiddetten korumak için neler yapılabilir?

M E D Y A

ünite 7

Dijital Oyunların Derecelendirilmesi ve Sınıflandırılması

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren bir aile:

Dijital oyunların sınıflamalarını yapabilir.

Dijital oyunların derecelendirilmesinde kullanılan etiketleri açıklayabilir.

Özet

Dijital Oyunların Sınıflandırılması

Dijital Oyunların Derecelendirilmesi

ESRB

PEGI

Anahtar Kelimeler:

Dijital oyun sınıflandırması, dijital oyun derecelendirilmesi, dijital oyun etiketleri

Dijital Oyunların Derecelendirilmesi ve Sınıflandırılması

Dijital Oyunların Sınıflandırılması

Çocukların dijital oyun oynamasına yönelik olarak aileye düşen görevlerin başında dijital oyunların sınıflandırılmasını ve derecelendirmesini bilmek gelmektedir. Bu alanda ailenin çocuğa doğru rehberlik ve yönlendirme yapabilmesi önemlidir. Çocuğun ne tür bir oyun oynadığı, bu oyunun çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine ve yaşına uyup uymadığı aile tarafından kontrol edilmelidir. Bunlar tüm dünyada kabul görmüş sınıflandırma ve derecelendirmeye tabi tutulmalıdır.

En temel anlamda dijital oyunlar 3 grupta sınıflandırılabilir. Bunlar:

- Benzetişimler (Simülasyonlar)
- Soyut oyunlar
- Spor oyunları

Diğer taraftan dijital oyunlar kullanıcı sayısına göre de sınıflandırılabilir. Bu sınıflama şu şekildedir:

- Sıfır oyunculu oyunlar: Kullanıcı girdisi istemez.
- Bir oyunculu oyunlar: Yapboz, Solitaire vb.
- İki oyunculu oyunlar: Satranç, dama, tavla vb.
- Çok oyunculu oyunlar: Poker, Scrabble vb.

Donanım türüne göre de dijital oyunları sınıflandırabiliriz. Bu sınıflama şu şekildedir:

- Bilgisayar oyunları: PC, Apple Mac vb. üzerinde çalışan oyunlar
- Konsol oyunları: Sony Playstation, Nintendo Wii/GameCube, Microsoft Xbox gibi aygıtlarda çalışan oyunlar
- Salon (Arcade) oyunları: Oyun salonu makinelerinde oynanan oyunlar
- Mobil aygıt oyunları: Akıllı cep telefonları ve tabletler gibi donanımlar üzerinde çalışan oyunlar

En geniş anlamda dijital oyunlar aşağıdaki biçimde sınıflanabilir:

- Eğitimsel ya da bilgilendirici oyunlar
- Spor oyunları
- Duyuşsal-motor oyunlar (Aksiyon oyunlar, dövüş ve yarış oyunları gibi oyunlar)
- Araç benzetişim oyunları (yarış oyunları haricindeki araç simülatörleri)
- Strateji oyunları (macera, savaş, rol oynama oyunları ve yapbozlar gibi oyunlar)
- Diğer oyunlar (yukarıdaki sınıflamaların hiçbirine tam olarak girmeyen oyunlar)

Dijital Oyunların Derecelendirilmesi

Dijital oyunların çeşitli kullanıcı gruplarına göre uygunluğunun belirlenmesi gerekir. Bunun hem eğitimsel uygunluk hem de çocuk ve gençlerin sağlıklı gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Dijital oyunların derecelendirilmesini yapan ESRB, PEGI gibi çok sayıda kamusal ya da bağımsız kuruluşlar vardır. Dünyada geçerliliği en yüksek olan bu iki kuruluşun dijital oyun değerlendirilmesi aşağıda sunulmuştur:

a) ESRB (Entertainment Software Rating Board)

1994'de kurulmuş ve amacı dijital oyunlar konusunda yaş ve içerik değerlendirmesi sunarak ailelerin, tüketicilerin bilinçli tercih yapabilmelerini sağlamaktır. ESRB derecelendirmelerini çocuk gelişimi başta olmak üzere geniş bir yelpazede akademik uzmanlara danışarak ve ailelerin görüşlerini dikkate alarak buna göre inceleyip yapmaktadır (ESRB, 2013). ESRB üç basamaklı bir değerlendirme ve simge sistemi kullanmaktadır.

Bunlar:

- Yaş aralığına uygunluk değerlendirmesi
- İçerik açıklamaları
- Etkileşim durumu değerlendirmesi

Yaş Aralığına Uygunluk Değerlendirmesi

Bu değerlendirme biçimi dijital oyun içeriğinin hangi yaş aralığına uygun olduğuyla ilgilidir. ESRB yaş aralığı değerlendirmesinde yanlış anlaşılmasın gereken, bu değerlendirmenin içeriğin hangi yaş aralığında sakıncalı ya da uygunsuz olduğu değildir. Önemli olan, hangi yaş aralığında kullanımının daha uygun olduğudur. Simgesel gösterimleri ve açıklamaları aşağıdaki gibidir:

 <p>EARLY CHILDHOOD ® C CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>İçerik erken çocukluk dönemi küçük çocuklar için uygundur.</p>
 <p>EVERYONE ® E CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>İçerik her yaş grubu için uygundur. Çok düşük düzeyde çizgi karakter, hayali kurgu, hafif düzeyli şiddet ya da çok az kaba dil kullanımı içerebilir.</p>
 <p>EVERYONE 10+ ™ E 10+ CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>İçerik genellikle 10 ve üzeri yaşlar için uygundur. Daha çok çizgi karakter, hayali kurgu, düşük düzeyli şiddet, kaba dil kullanımı ve çok düşük düzeyde cinselliği çağrıştıran temalar içerebilir.</p>
 <p>TEEN ® T CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>İçerik çoğunlukla 13 ve üzeri gençler için uygundur. Şiddet, cinselliği çağrıştıran temalar, kaba mizah, düşük düzeyli kanlı sahneler, kumar benzetişimi ya da seyrek olarak kaba dil kullanımı içerebilir.</p>
 <p>MATURE 17+ ® M CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>İçerik genellikle 17 yaş ve üzeri için uygundur. Yoğun şiddet, kan, cinsel içerik ve kaba dil kullanımı içerebilir.</p>
 <p>ADULTS ONLY 18+ ® AO CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>İçerik sadece 18 yaş ve üzeri yetişkinler için uygundur. Yoğun şiddet içeren uzun sahneler, görsel cinsel içerik ya da gerçek para birimleriyle kumar içerebilir.</p>
 <p>RATING PENDING ® RP CONTENT RATED BY ESRB</p>	<p>Henüz ESRB tarafından dereceleme tamamlanmamış ancak asıl dijital içeriğin reklam ve tanıtım ürünlerinde yer alabilir. Dereceleme tamamlandıktan sonra değiştirilmesi gereklidir.</p>

İçerik Açıklamaları

Dijital oyunun daha ayrıntılı olarak içerdiği uyarıcı içerik ya da konuyla ilgili bilgi sunan bölümdür.

İçerik açıklamaları bölümünde yer alabilecek açıklamaların tam bir listesi yoktur. Ancak sıklıkla değerlendirmelerde kullanılanlara aşağıda yer verilmiştir:

Alcohol Reference: Alkollü içki söylemleri ya da görüntüleri

Animated Blood: Rengi değiştirilmiş ya da gerçekçi olmayan kan görüntüleri

Blood: Kan betimlemeleri

Blood and Gore: Kan ve kesik vücut parçaları betimlemeleri

Cartoon Violence: Çizgi karakterlerin birbirine uyguladığı ancak eylem sonrasında zarar görmedikleri şiddet öğeleri

Comic Mischief: Kaba güldürü ya da cinsel mizah öğeleri

Crude Humor: Banyo, tuvalet şakaları gibi kaba mizah öğeleri

Drug Reference: Yasadışı ilaç ya da uyuşturucu söylemleri ya da görselleri

Fantasy Violence: Kurgusal şiddet, gerçekten kolaylıkla ayrılacak, hayal ürünü insan ya da insan olmayan karakterlerin birbirlerine karşı sergiledikleri şiddet öğeleri

Intense Violence: Fiziksel çatışma, kan, kesik ya da parçalanmış vücut parçaları, silah kullanımı, insan yaralanması ya da ölümü gibi yoğun şiddet öğeleri

Language: Hafif düzeyli kaba dil ya da küfür öğeleri

Lyrics: Müzik içerisinde hafif düzeyli kaba dil, küfür, cinsellik, şiddet, alkol ve uyuşturucu kullanımı öğeleri

Mature Humor: Cinsel konular dahil yetişkinlere yönelik mizah öğeleri

Nudity: Uzun çıplaklık betimlemeleri ya da görselleri

Partial Nudity: Kısa çıplaklık betimlemeleri ya da kısmi görsel öğeler

Real Gambling: Oyuncuların gerçek para birimleriyle bahis ve kumar oynayabildiği öğeler

Sexual Content: Kısmi çıplaklık içeren çok açık olmayan cinsel ilişki betimlemeleri

Sexual Themes: Cinsel ya da cinsellikle ilgili konu öğeleri

Sexual Violence: Cinsel taciz ve diğer cinsel şiddet betimlemeleri

Simulated Gambling: Oyuncuların gerçek para ya da eşdeğeri bir şey kullanmadan bahis ve kumar oynayabildiği öğeler

Strong Language: Açık ve yaygın kaba dil ve küfür kullanımı

Strong Lyrics: Müzik içerisinde yaygın küfür, kaba dil, cinsellik, şiddet, alkol ve uyuşturucu kullanımı öğeleri

Strong Sexual Content: Açık ve yaygın cinsel davranış ve tam çıplaklık öğeleri

Suggestive Themes: Düşük düzeyli tahrik edici ifadeler ya da maddeler

Tobacco Reference: Tütün ve tütün ürünleri görselleri ya da söylemleri

Use of Alcohol: Alkollü içki tüketimi öğeleri

Use of Drugs: Yasadışı ilaç ya da uyuşturucu kullanımı öğeleri

Use of Tobacco: Tütün ve tütün ürünleri kullanımı öğeleri

Violence: Tartışma ve çatışma sahneleri, kansız şiddet öğeleri

Violent References: Fiziksel şiddet davranışları betimlemeleri

Etkileşim Durumu Değerlendirmesi

Bazı dijital oyunlar diğer kişi ya da kurumlarla olan iletişim ve bilgi paylaşımı durumunda kullanıcıya bilgi sağlamaktadır. Bunlar şu şekildedir:

	<p>Kullanıcının verdiği kişisel bilgilerin (kimlik bilgileri, e-posta adresi, telefon numarası vb.) üçüncü şahıslarla paylaşıldığını gösterir.</p>
	<p>Kullanıcının bulunduğu konunun, uygulamanın diğer kullanıcılarıyla paylaşıldığını gösterir.</p>
	<p>Kullanıcıların ağlar ve sosyal medya gibi araçlarla birbirleri arasında iletişim ya da dijital içerik paylaşımı yapabildiğini, sansürlü ya da herhangi bir sızma işlemine tabi tutulmamış içerik paylaşımı olabileceğini gösterir.</p>

b) PEGI (Pan European Game Information)

PEGI(2012) iki basamaklı bir değerlendirme kullanmaktadır.Bunlar:

- Yaş aralığı uygunluk derecelemesi
- İçerik açıklamaları

Yaş Aralığı Uygunluk Derecelemesi

PEGI'nin beş adet yaş aralığı uygunluk derecelendirmesi vardır. Ancak birkaç ülke bu yaş aralıklarında çeşitli değişiklikler yaparak kullanmaktadır.

	<p>İçerik 3 yaş ve üzeri için uygundur. Küçük çocuklar için uygun içeriğin içinde hafif şiddet öğeleri yer alabilir ancak kaba dil bulunmamaktadır.</p>
	<p>İçerik 7 yaş ve üzeri için uygundur. Düşük düzeyli çizgi karakterler arası şiddet, sporlar ve küçük çocukları korkutabilecek öğeler içerebilir.</p>
	<p>İçerik 12 yaş ve üzeri için uygundur. Hayali bir kurguda şiddet, kaba dil, düşük düzeyli cinsel imalar ya da kumar öğeleri içerebilir.</p>
	<p>İçerik 16 yaş ve üzeri için uygundur. Açık şiddet, küfür, cinsel ima ya da konu, kumar ve uyuşturucu kullanımı öğeleri içerebilir.</p>
	<p>İçerik 18 yaş ve üzeri için uygundur. Savunmasız insanları nedensiz olarak öldürme gibi durumları da içeren ileri düzey görsel şiddet, küfür, cinsel içerik, kumar, uyuşturucu kullanımı özendirme ve ırkçılık/ayırıcılık gibi öğeler içerebilir.</p>

İçerik Açıklamaları

PEGİ'nin 8 içerik açıklayıcı simge kümesi vardır.

	<p>İnsanların yaralandığı ya da öldüğü kanlı sahneler içerebilir.</p>
	<p>Kaba dil, küfür, cinsel imalar, tehdit ve her tür aşağılayıcı söz, lakap ve yakıştırma içerebilir.</p>
	<p>Duygusal olarak hassas, küçük oyunculara çok rahatsız edici ve korkutucu öğeler içerebilir.</p>
	<p>Cinsel etkileşim ve cinsel ilişki betimlemeleri ve çıplaklık öğeleri içerebilir.</p>
	<p>Yasadışı ilaç, uyuşturucular ya da gerçek yaşamda dengi olan kurgusal ilaç ve uyuşturucu madde betimlemeleri içerebilir.</p>
	<p>Kumarı özendirilen ya da öğreten öğeler içerebilir.</p>
	<p>İrk, etnik köken, cinsiyet ya da cinsel tercihe yönelik acımasızlık, rahatsız ve taciz edici davranış öğeleri içerebilir.</p>
	<p>Çevrimiçi oyun kipi bulunmaktadır.</p>

Sonuç

Dijital oyunların hangi tür oyun olduğunu bilmek ve çocuklarımızın yaşına ve ruhsal gelişimine uygun olup olmadığı kontrol etmek, kendi çocuklarımızın gelişimi adına önemli bir aşamadır. Aile olarak bize düşen görev, dijital oyunların derecelendirmelerini ve sınıflamalarını bilmek ve çocuklarımız oyun oynarken oynadıkları oyunları uygun olup olmadığını kontrol etmektir.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Evde çocuğumuz kendi yaşına uygun olmayan bir savaş oyunu oynamaktadır. Oyunda çocuk devamlı olarak karşı rakibi öldürmekte ve şiddetin dozu ilerledikçe daha da artmaktadır. Bu durumda aile olarak ne yapabilirsiniz?

Dijital oyunların derecelendirilmesi neden önemlidir. Açıklayınız?

M E D Y A.....

 ünite 8

Aile ve Cep Telefonları

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren aile:

Günümüzde cep telefonlarının önemini açıklayabilir.

Müstehcen mesajlaşmanın ne anlama geldiğini açıklayabilir.

Cep telefonlarının doğru kullanım kurallarını açıklayabilir.

Özet

Aile ve cep telefonları

Cep telefonlarının önemi

Cep telefonlarında şiddet ve cinsel içerikli öğeler

Gençlerin şiddet içeren videolara olan ilgileri

Cinsel içerikli öğeler

Müstehcen mesajlaşma

Cep telefonlarının kullanım kuralları

Sonuç

Aile olarak kendimizi sınavalım

Anahtar Kelimeler:

Cep telefonları, müstehcen mesajlaşma, görüntü aktarımı

Aile ve Cep Telefonları

Aile ve Cep Telefonları

Aile olarak bilmemiz gereken şey, cep telefonlarının asıl amacı haberleşmedir. Cep telefonları ile internet teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde bilgi edinme imkânının olduğu ve çeşitli uygulamaların çalıştırabildiği bir bilgisayar konumuna gelmiştir. Cep telefonları günümüzde bilgisayarların bir adım önüne geçmiş, kullanışlılığı ve fiyat avantajlarından dolayı sadece yetişkinlerin değil, çocuklarında gözdesi haline gelmiştir. Şüphesiz akıllı cep telefonu teknolojisi, bunun en büyük nedenidir.

Cep telefonlarının aileyi ilgilendiren yönü, olası kullanım çeşitliliği ile onları endişelendiren durumlarla karşılaşılmasından dolayıdır. Diğer taraftan, cep telefonları ile internet kullanımının hızlı ve kolay olması bu kaygıları ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan, çocuğun ve gencin cep telefonu kullanımıyla ilgili olarak ailenin dikkat etmesi gereken bazı hususlar şu şekildedir:

Cep telefonu kullanımının aile tarafından daha zor kontrol altına alınabilmesi.

Cep telefonu ile internet erişiminin daha kolay olması

Uygunsuz sitelere cep telefonlarıyla erişimin çocuklar açısından daha kolay olabilmesi

Cep Telefonlarının Önemi

1. Çocuklarda ve gençlerde telefon kullanımını ele alırken, onların telefon kullanımına olan ilgilerini ve meraklarını ele almamız gerekmektedir.
2. Cep telefonları aile ve arkadaşlarla olan iletişimi artırma, günlük yaşamı organize etme, boş zamanları planlama, ev ödevleri için birlikte çalışma ve okul ile ilgili haberleri paylaşma açısından vazgeçilmez bir araçtır. Bu açıdan onu yasaklamak yerine, cep telefonu kullanımını rehberlik ederek yönlendirmek, aile açısından daha uygun bir davranıştır.
3. Yukarıdaki nedenlerden dolayı telefonu kapatmak, arkadaşlarının izini kaybetmesi ve çevresiyle olan iletişiminin sona ermesi anlamına gelmektedir.
4. Öğrenciler cep telefonlarıyla sosyal ilişkilerini yönetebilmekte hatta sonlandırabilmektedir. Düşüncelerini, hislerini göstermek için de cep telefonları kullanılmaktadır.
5. Çocuk ve gençler, bu araçlardaki kullandığı uygulamalar, oyunlar ve sosyal ağlardaki paylaşımları ile yaşam biçimi ve kimliği ile ilgili bilgilerini ifade edebilmektedir. Böylece bir gruba dâhil olma ve kimliğini yansıtabilme fırsatı elde ettiğini düşünmektedir.

Cep Telefonlarında Şiddet ve Cinsel İçerikli Öğeler

Cep telefonlarının günümüzde konuşmaktan çok bilgi aktaran bir cihaz olarak kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Bu açıdan, özellikle akıllı telefonlar ile veri arama, uygulamaların yönetilmesi, ve bilgisayar benzeri özelliklerinin kullanılması ön plana çıkmıştır. Tüm bu olanaklar, beraberinde cep telefonu kullanımının risklerini de artırmıştır. Bu risklerden en önemlileri şunlardır:

1. Cep telefonu kullanımı daha kolay, hızlı ve kontrolsüzdür.
2. Cep telefonu üzerinden bireylerin birbirleriyle olan sanal iletişimleri çoğalmış, bu yoğunluk beraberinde siber zorbalık olaylarını daha çok artırmıştır.
3. Cep telefonlarının özellikle gençler arasında gizli şekilde kullanımı artmıştır. Bu gizlilik beraberinde uygunsuz sitelere cep telefonları aracılığıyla ulaşımı hızlandırmıştır.

a) Gençlerin Şiddet İçeren Videolara Olan İlgileri

Gençlerin cep telefonu vasıtasıyla çekilen, internet üzerinden indirilen ve arkadaşlarla paylaşılan şiddet içerikli görüntüleri izlemeye yönelten motive edici iki etken vardır:

- “eğlence ve sınırlarını kaldırma”
- “ortak tecrübe ve sosyal bütünleşme”

Genç ya da çocuk, farklı ve ilgi çekici bir olay ile ilgili deneyim kazanma isteğini ve limitlerini keşfetme arzusunu gerçekleştirmek istemektedir. Ayrıca video izleme ve yorum yapma yoluyla topluluk deneyimi kazanmakta ve cesaretini ölçmüş olmaktadır. Bu tür davranışlar cep telefonları üzerinden daha kolay ve hızlı yapılmaktadır. Gençler şiddet içeren sahnelere iğrenme, şoka girme, korku, kâbus görme gibi reaksiyonlarla tepki gösterebilmektedir. Fakat bunu diğer arkadaşlarına belli etmemeye çalışmaktadır. Fail ya da mağdur kimliğinden birini benimseyen genç, önceleri rol model alma davranışını sergilemekte, daha sonra ise kendini suçlama ve depresyona varan sonuçlarla karşılaşmaktadır. Şiddet içerikli bu öğeleri izlemenin yanı sıra bu videoların çekimini gençler de gerçekleştirmektedir.

b) Cinsel İçerikli Öğeler

Cinsel şiddet uygulayan kişiler, gelişen teknolojilerin yaygınlaşması ile teknolojiyi yardımcı bir araç olarak kullanma eğilimindedirler. Bu açıdan aile olarak cep telefonlarında çalıştırılan programlar hakkında bilgi sahibi olmamız gerekmektedir. Çeşitli uygulamaların çalıştırabildiği akıllı cep telefonlarının yaygınlaşması ile artık çocuk ve gençler, bilgisayar ve dizüstü bilgisayarlardan çok daha yakın ve her an internete erişilebilen bu araçları tercih etmektedir.

Müstehcen Mesajlaşma (Sexting)

Cinsel görüntü içeren cep telefonu mesajı (sexting) olarak literatüre geçen bu tür paylaşım romantik iki partner arasında uygunsuz yazı, resim ve video paylaşımı olarak adlandırılabilir. Diğer bir deyişle, “Cinsel yönü yüksek mesajların cep telefonu yoluyla gönderilmesi” olayı sexting olarak nitelenmektedir.

Bu gibi istenmeyen durumlarla karşılaşılmasını için ailelerin dikkatli olması ve gençleri bu konuda eğitmelerini öngörmektedir.

Cep telefonu üzerinden cinsel görüntü içeren mesajlar, gençler için ciddi sosyal ve duygusal sonuçlara yol açabilmektedir. Kişinin bilgisi ve izni olmadan alınan ve iletilen bir resim zorbalık ve taciz için kullanılabilir. Kişiyi özel resimlerin kontrolsüz yayılması, gencin hayatını alt üst edecek sorunlar yaratabilir. Cep telefonu kullanımı konusunda yukarıdaki olumsuzluklar düşünüldüğünde, ailelerin bu konuda bilgi sahibi olması gerektiği açıkça görülebilir.

Cep Telefonu Kullanım Kuralları

1. *Telefon Hakkında Konuşma:* Aileler, çocukların günlük yaşamda cep telefonlarının yerini fark ederek, güvenli ve sorumlu kullanımın sağlanması yönünde mücadele etmelidir. Aileler cep telefonları ile ilgili gelişmeleri, ilk keşfedenler arasında yer almalıdır.
2. *Kurallara Uyuma:* Aileler ve çocuklar, okulda telefon kullanımı konusunda ortak karar almalıdır. Cep

telefonu kullanımı üzerine getirilen genel yasaklar, problemin çözümünde kısa vadeli çözümler sunacaktır.

3. *Aileleri Sürece Dâhil Etme:* Çocukların cep telefonu kullanımı konusunda başvurabileceği en iyi yer ailenin kendisidir. Çatışmaları önlemek için, uygun yöntem ve zamanda paylaşımında bulunulmalıdır.
4. *Özel Hayata Saygı:* Çocukların cep telefonu ile başkalarının özel hayatına zarar verebileceği göz ardı edilmemelidir. Ters bir durum ortaya çıktığında, telefondaki içerik incelenmelidir.
5. *Cep Telefonu Etiği:* Cep telefonu kullanımı konusundaki etik değerler ve bununla ilgili (örneğin derste telefonun çalması, okul sınırlarında telefonun müzik çalar olarak kullanımı) endişeler dile getirilmelidir.
6. *Fotoğraf Konusunu Ele Alma:* Çocukların ve gençlerin cep telefonuyla fotoğraf çekme ile ilgili hukuki boyutlar konusunda ailenin bilgi sahibi olması gerekmektedir. Ailenin hangi tür resimlerin çekilip yayımlanacağı ile ilgili çocuğa açıklamalarda bulunması gerekir.
7. *Cep Telefonlarıyla Öğrenme, Öğretme:* Aile olarak cep telefonlarının yaratıcı öğrenme, öğretme süreçlerinde kullanılmasını teşvik etmemiz gerekmektedir.
8. *Siber Zorbalık Konusunu Dikkate Alın:* Cep telefonlarıyla ilgili çocukların ve gençlerin başkalarına zarar verme, hakaret, aşağılama, küçük düşürme vb. faaliyetlerde bulunmaması gerektiği, bu tür davranışların suç teşkil ettiği özenle anlatılmalıdır.
9. *Örnek Olun:* Cep telefonları konusunda ailelerin çocuklarına örnek olması gerekmektedir.

Unutmayınız, cep telefonları konusundaki fırsatlar riske dönüşebilir. Cep telefonları iletişim aracı olmakla birlikte çeşitli uygulamaları içermektedir. Çocukları cep telefonunun tüm olumlu yönleriyle bilinçli kullanımı için yönlendirin.

Sonuç

Cep telefonlarına üzerinden cinsel içerikli ve şiddet içeren öğeler otokontrol mekanizmaları tam gelişmemiş, psikolojik olgunluk süreçlerini henüz tamamlamamış çocuklar üzerinde olumsuz izler bırakabilmektedir.

Ergenlik çağındaki gençlerin yetişkinlerden çok daha fazla telefonla ilgilendikleri gözle görülür bir gerçektir.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Cep telefonlarının çocuk ve genç yönünden olumsuz yönleri neler olabilir? Aile olarak tartışınız?

Cep telefonlarının çocuk ve gençler açısından daha popüler olmasını neye bağlıyorsunuz? Açıklayınız?

Büyükbaba karnesi iyi olan torununa hediye olarak akıllı telefon almıştır. Bu durumda aile olarak nasıl davranırsınız?

Çocuk babasının akıllı telefonuyla her akşam oyun oynamakta, istediği programları indirmektedir. Bu tür bir duruma, anne baba olarak nasıl yaklaşmak gerekir?

M E D

ünite 9

Ailenin Çocuk ve Gençle İletişimi

Kazanımlar

Bu bölümü başarıyla bitiren aile:

Ailenin dijital okuryazar olmasının önemini açıklayabilir.

Dijital vatandaşlık konusunda ailenin çocuğa nasıl rehberlik edeceğini açıklayabilir.

Dijital vatandaşlık eğitiminde ailenin çocukla iletişim kurmasının önemini açıklayabilir.

Özet

Ailenin dijital okuryazar olması

Aile ve yeni teknolojiler

Ailenin rehberlik ve yönlendirmesi

Ailenin çocukla iletişimi

Sonuç

Aile olarak kendimizi sınavalım

Anahtar Kelimeler:

Rehberlik, yönlendirme, dijital aile, güvenli kullanım

Ailenin Çocuk ve Gençle İletişimi

Ailenin Dijital Okuryazar Olması

Anne baba olarak neden dijital okuryazar olmalıyız? Bu sorunun cevabını şu şekilde açıklamak faydalı olacaktır:

- Ebeveynler internetin sağlıklı ve güvenli kullanımını çocuklara öğretmek konusunda en önemli paydaşlardan birisidir.
- Çocukların dijital vatandaş olması için öncelikle ebeveynlerin bu konuda kendilerini yetiştirmeleri ve iyi bir dijital vatandaş olarak çocuklarına rol model olmaları gerekmektedir.
- Anne-babaların öncelikle çocuklarının her gün karşı karşıya geldiği dijital teknolojilerinin farkında olmaları gerekmektedir.
- İnternetle ilgili potansiyel problemleri ve riskleri, çocukların teknoloji kullanımı sırasında zor durumda kalma olasılığını nasıl azaltacaklarını bilmelidir.
- Birçok ebeveyn için internet, çok büyük ve zor bir görevmiş gibi görünebilmekte, özellikle yeni teknolojiler ebeveynleri korkutmaktadır.
- Birçok ebeveyn, internet ve mobil teknolojilerin birçok tehlikelerle dolu olduğunu farkında değildir.
- Anne-babalar internet yoluyla, yabancılar ile kişisel bilgilerini paylaşmak, yasadışı müzik ve film indirmek, e-posta ve sosyal ağ siteleri yoluyla diğer insanlara

zorbalık etmek gibi başa gelebilecek olumsuz durumlardan haberdar olmalıdır.

- Her gün siber zorbalık, cinsel istismar, kimlik hırsızlığı ve dolandırıcılık gibi internetteki tehditler hakkında yeni haberler çıkmakta ve programlar yapılmaktadır.
- İnternet kullanımını çocuklara yasaklamak çözüm değildir. Bunun yerine ebeveyn çocuğa rehberlik etmek zorundadır.
- İnternet kullanımı ile ilgili her türlü yasak ve kısıtlama, çocukların yaşlılarının gerisinde kalmasına neden olabilmektedir. Bunun yanısıra sınırsız bilgiye erişim, hızlı bilgi paylaşımı gibi teknolojinin olumlu özelliklerinden de yararlanamamalarına sebep olmaktadır.
- *Çocuk ve genç, internet kullanımını ailesinden çok bilmemelidir.* Günümüz anne-babalarının en önemli görevlerinden birisi, çocuğa rehberlik yapacak kadar internet bilgisine sahip olmasıdır.

Aile ve Yeni Teknolojiler

Soru 1: Günümüzde çocuklar ailelerinden daha iyi interneti kullanıyor. Bunun sebebi nedir?

Cevap 1: Bunun altında günümüz toplumunda birçok ailenin dijital göçmen olması, diğer bir deyişle kendi zamanlarında internetin çok yaygın olmaması ya da hiç kullanılmaması yatmaktadır.

Soru 2: Günümüzde aileler dijital yerli nasıl olurlar? Diğer bir deyişle ebeveynler çocukları kadar interneti nasıl kullanırlar?

Cevap 2: Ebeveynler yeni teknolojileri öğrenmek için büyük bir çaba sarf etmelidir. Çünkü çocuklar çoğunlukla yeni teknolojileri öğrenmeye hevesli ve isteklidir. Bu konuda çoğunlukla anne babalarının bir adım önündedir.

Soru 3: Aileler internet kullanımını ile ilgili olarak kendi çocuklarına neden rehberlik yapmak zorundadır?

Cevap 3: Çocuklarının teknoloji kullanımını ile ilgili soru sorabileceği ilk durak olmak için anne-babaların sadece internetle ilgili temel bilgileri değil, aynı zamanda uygun kullanım metotlarını da öğrenmeleri gerekmektedir. Bu sebeple anne-babaların dijital toplulukta okuryazar olmanın

ne anlama geldiğini ve bütün teknoloji kullanıcılarının sahip olması gereken temel becerilerin ne olduğunu kavraması gerekmektedir. Ayrıca yeni teknolojilerin kullanımını nasıl öğrendikleri hakkında çocuklarıyla konuşabilir, onların teknolojik araçların nasıl çalıştığını ve bu araçların en doğru şekilde nasıl kullanılacağını anlaması için birlikte nasıl çalışabileceklerini çocuklarıyla tartışabilirler.

Ailenin Rehberlik Ve Yönlendirmesi

Soru: Aileler çocuk ve gençlere internetin doğru kullanımı konusunda nasıl rehberlik yapabilirler?

Cevap: Aileler çocuklarına internetin güvenli ve doğru kullanımı konusunda 4 adımda rehberlik ve yönlendirme yapabilirler. Bu adımlar:

- Farkında olma
- Kılavuzla alıştırmaya yapma
- Model olma
- Geri bildirim

Farkında Olma

Bu aşama, anne-babanın internet bilincini aştığı ve internetin yanlış kullanımından dolayı ortaya çıkacak sonuçların neler olabileceğini öğrettiği aşamadır.

Örnek 1: Çocuğa bir cep telefonu satın almadan önce, mesajlaşma ya da konuşma için ödenen ücretler hakkında konuşulabilir. Ayrıca internet kullanımında önce, anne-babalar çocuklarıyla internet kullanımı için sınırlar belirleyebilir. Eğer çocuklar bir kurala uymazsa, bunun sonuçları olacağı onlara açıklanmalıdır. Bunu daha anlaşılır hale getirmek için, çocuklardan kuralları ve sonuçları belirlemek için yardım etmeleri istenebilir. Bunun yanında ebeveynler internet problemleri hakkında diğer ailelerin görüşlerini almak için tartışma forumlarına yazabilir.

Örnek 2: Bir oyun sistemi konsolu satın almadan önce, aile sistemin internete bağlanıp bağlanmadığını öğrenebilir. Eğer bağlanıyorsa, bu özelliğin getirebileceği problemleri diğer ailelerle tartışabilir.

Kılavuzla Alıştırma Yapma

Kılavuzla alıştırma yapma olmadan, teknolojinin yanlış kullanımı meydana gelebilmektedir. Bu evre boyunca, çocuk hata yaptığında ailesinin desteğine ihtiyacı olacaktır.

Örnek 1: Örneğin bu basamakta ebeveynler bir tiyatro ya bir restoran gibi bir toplumsal yerde insanların çok yüksek sesle telefonla konuştukları ve çevrelerindeki insanları rahatsız ettikleri şeklinde bir senaryo oluşturabilir. Senaryoyu çocuklarına anlattıktan sonra “bu duruma tepki göstermenin en doğru yolu ne olabilir?” sorusunu çocuklarıyla tartışabilir.

Örnek 2: Çocuk internetteki sohbet odasında kendi arkadaşlarına siber zorbalık yaparak onlara hakaret ediyor ve küçük düşüyorsa, ebeveynler hemen çocuklarını durdurarak, doğru kullanımın ne olduğunu ve nedenini tartışabilir.

Örnek 3: Çocuk bir sosyal ağ sitesinde kişisel bilgilerini paylaşıyorsa, anne-baba çocuğu durdurabilir ve bunun neden iyi bir davranış olmadığını ona gösterebilir.

Model Olma

Çocukların doğru internet kullanımı konusunu tam anlamıyla anlamaları için onlara birçok doğru internet kullanımı örnekleri görmeleri gerekmektedir. Bu yüzden anne-babaların devamlı olarak doğru internet kullanımı konusunda model olmaları gerekmektedir.

Örnek 1: Ebeveyn araba kullanırken kesinlikle cep telefonu kullanmamalı, eğer kullanmak zorunda ise bunu bluetooth kulaklık ya da araç içi telefon kiti kullanarak çocuklara örnek olmalıdır.

Örnek 2: Anne-baba internette, sosyal ağları kullanırken önüne gelenle arkadaşlık ettiğini çocuğu görmekte ve onu takip etmektedir. Bu tür davranışlarda bulunan bir aileye nasıl yaklaşmak gerekir?

Geribildirim

Anne-babanın, çocukların internet kullanımlarını analiz ettiği ve geri bildirim verdiği basamaktır.

Bu basamakta çocukların internet kullanım hareketleri

hakkında derinlemesine düşünülmesi ve kendilerine geri bildirim verilmesi gerekir.

Ailenin Çocukla İletişimi

İnternet Kullanımında Anne-Baba Çocukla Daima İletişim Halinde Olmalıdır.

Çocuk kaç yaşında olursa olsun, internet kullanımı konusunda ailelerinin kurallarını anlaması önemlidir. Ebeveynler, çocuklarına interneti kullandıklarında, kurallara uymak zorunda olduğunu ve ondan bunu beklediğini bilmesini sağlamalıdır.

Karşılıklı Güven, İnternetin Doğru ve Bilinçli Kullanımında Önemlidir.

İnternetin kullanımı konusunda, taraflar birbirine, güven duymalı, bu güven duygusu kesinlikle bozulmamalıdır.

İletişim, Çocuğun İnternet Kullanımını Kısıtlamak ya da Kontrol Etmek Değildir.

Anne-babalar çocuklarıyla, çevrimiçi iken yaptıkları her şey hakkında konuşabilmelidir. Böylece ebeveynler çocuklarının çevrimiçi etkinlikleri ile ilgilendiklerini göstermiş olacaktır.

Çocuklara İnternet Bilincini (İnternet Faydalıdır, Ancak Bazı Riskler Taşır) Aşlamak Gerekir.

İnternet kullanımından doğan riskler ve problemler aile tarafından çocuklara sık aralıklarla aktarılmalı, bu konuda çocukların bilinçlenmesi sağlanmalıdır. İnternetin doğurduğu riskler, bilinçli olmayan çocukları ve gençleri çok çabuk tuzağa düşürmektedir. Anne-babalar ne kadar çocuklarının hayatında yer alırsa, çocuklarının internetteki saldırganların kurbanı olma olasılığı da o kadar azalır.

İnternet Kullanımı Konusunda Aile ile Çocuk Arasında Sözleşme Yapılmalıdır.

Anne-babalar karşılıklı güven duygusunu geliştirmek ve çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurmak için internet

sözleşmelerini kullanabilir. Bu sözleşmeler internet kullanımı için çocukların kuralları anlamasına, tartışmasına ve kabul etmesine yardımcı olacaktır. Ayrıca çocuklarla sözleşme imzalamak, onların interneti kötüye kullanılmaması gerektiğini anlamasını sağlayacaktır. Sözleşmeler oluşturulduktan sonra bu belgeler, internetin kullanıldığı odalara asılabilir, böylece belirlenen kuralların her zaman göz önünde olması sağlanarak, unutulması engellenebilir.

Aşağıda çocuklar ve ebeveynler için hazırlanmış örnek internet kullanım sözleşmelerine yer verilmektedir:

İNTERNET KULLANIMI İÇİN EBEVEYN SÖZLEŞMESİ

Çocuğumun kullandığı web sitelerini ve servisleri bileceğim. Eğer onları kullanmayı bilmiyorsa öğrenmek için zaman harcayacağım.

Çocuklarıma diğer insanların internete aynı şekilde erişime sahip olmadığını anlamayı öğreteceğim. Ancak, bütün internet kullanıcılarına aynı şekilde davranılması gerektiğini göstererek açıklayacağım.

Çocuğumun online satın alma hakkındaki sorunları anlaması için çocuğumla birlikte çalışacağım. Online alışveriş için hangi sitelerin güvenli ve tehlikesiz olduğunu çocuğuma göstereceğim. Online alışverişlerde en iyi fiyatın nasıl aranacağını ve bulunacağını açıklamak için ayrıca yardımcı olacağım.

İnternette iletişim yollarını ne zaman ve nasıl kullanılacağını çocuğuma öğreteceğime söz veriyorum. Diğerleri ile iletişim kurmanın her zaman en iyi yolunun İnternet olmayabileceğini anlıyorum.

İnternet kullanımımızın çevremizdeki insanları etkilediğini anlamaları için ailemizdeki herkese yardımcı olacağım. Onlara nasıl davranılmasını istiyorlarsa başkalarına öyle davranmaları gerektiğini anlamaları için çocuklarıma yardımcı olacağım.

Çocuklarımin arkadaşlarını tanımaya çalıştığım gibi çocuklarımin “internet arkadaşlarını” da tanımaya çalışacağım. Çevrimiçi hakların olması için kesin sorumlulukların da var olduğunu açıklayacağım.

Çevrimiçi kullanılabilir olan bazı materyallerin korumalı olduğunu ve izinsiz alınamayacağını çocuğuma öğreteceğim. Çocukların bu materyalin başkaları tarafından sahip olduğunu ve onların koruma altında olmak için bazı haklara sahip olduğunu anlaması gerekiyor.

Zararları engellemek için interneti yaşına uygun kullanması gerektiğini çocuğuma açıklayacağım. Ayrıca internet bağımlılığından kaçınmak için çocuğumun internet kullanımı için harcadığı zaman konusunda sınırı olduğundan emin olacağım.

Yeterli antivirüs, antispyware ve antiadware yazılımı sahibi olarak internet zararlarından korunmayı çocuğuma öğreteceğim.

Yukarıdaki kuralları kabul ediyorum. Ailemin bu kuralları kabul ettiğini biliyorum ve ailemin benimle interneti keşfetmesi ve kullanması konusunda onlara yardımcı olmayı kabul ediyorum.

Ebeveynlerin imzası

Çocuğun imzası

İNTERNET KULLANIMI İÇİN ÇOCUK SÖZLEŞMESİ

Bütün insanların aynı şekilde internete erişemeyeceğini ve internetten yararlanmayacağını hatırlayacağım. Diğer insanlar aynı tercihlere sahip olmazlarsa onlara farklı şekilde davranmayacağım.

Beni rahatsız eden herhangi bir bilgi ile karşılaşsam hemen aileme ya da güvenilir bir yetişkine anlatacağım. İnternet konusunda haklara sahip olmak için hareketlerimde de sorumluluk sahibi olmam gerektiğini anlıyorum.

İnternet kullandığım zaman herhangi bir acı ya da rahatsızlık hissedersen aileme anlatacağım. Diğer etkinlikler ile internet kullanımını dengelemem gerektiğini hatırlayacağım.

Kötü ve beni rahatsız eden mesajları cevaplamayacağım. Böyle bir mesaj almak benim hatam değil. Eğer böyle bir durum olursa uygun gruplarla iletişime geçebiliriz diye hemen aileme ya da güvenilir bir yetişkine anlatacağım.

Online alışveriş yapmak için kurallar belirleyebilelim diye ailemle konuşacağım. Online alışveriş yapıp yapamayacağıma ve ne zaman yapacağıma karar vereceğiz ve benim için güvenli siteleri belirleyeceğiz.

İnternet kullandığım zaman bana nasıl davranılmasını istiyorsam diğer insanlara da aynı şekilde davranacağım. İnternet kullanımının diğer insanları etkilediğini unutmayacağım.

Yazılım indirirken ya da yüklerken veya bilgisayarımıza zarar vermesi ya da ailemin özel hayatını tehlikeye atması muhtemel bir şeyler yapmadan önce ailemden izin alacağım. Ayrıca bilgilerimizi korumak için antivirüs, antispayware ve antiadware programlarını güncel tutacağım.

İyi bir dijital vatandaş olacağım, diğer insanları incitecek ve kanunlara uymayacak hiçbir davranışta bulunmayacağım.

İnternette yayınlanan her bilginin doğru olmadığını anlayacağım. İnternet kullanımım ile ilgili olarak aileme düzenli bilgiler vereceğim.

Yukarıdaki kuralları kabul ediyorum. Çocuğumun bu sözleşmeye uymasına yardımcı olacağım, bu kurallar ve diğer aile kurallarına uyulduğu sürece dijital teknolojilerin makul düzeyde kullanımına izin vereceğim.

Çocuğın imzası

Ebeveynlerin imzası

Sonuç

Anne-babalar için çocuklarının iyi bir vatandaş olarak yetişmesi oldukça önemlidir. Bunun kadar yaşadığımız dijital çağda, çocukların güvenli ve rahat olabilmesi için iyi bir dijital vatandaş olmaları da o kadar önemlidir. Ebeveynlerin çocuklarının hem yaşadıkları toplum hem de sanal toplum için iyi bir birey olarak yetişebilmesi üzerine büyük görevler düştüğünü unutmaması ve bunları yerine getirmesi gerekmektedir.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

Çocuk her fırsatta anne babasından daha iyi bilgisayar bildiğini vurgulamakta, bu konuda kendi anne babasını çoğu zaman küçümser bir tavır içine girmektedir. Böyle bir durumda aile kendi çocuğuna nasıl davranmalıdır? Tartışınız.

Çocuğunun zararlı sitelerde gezindiğini fark eden bir ebeveyn hangi güvenlik önlemlerini alabilir? Tartışınız.

Dijital vatandaşlık konusunda anne babaların çocuklarıyla iletişim kurmasının önemini örneklerle tartışınız.

Günümüz toplumunda çocuk ve gencin ebeveynlerden daha iyi bilgisayar ve internet kullandığı görüşü ağır basmaktadır. Bu görüş hakkında neler düşünüyorsunuz?

M E D Y A

ünite 10

Bilişim, İnternet
ve İletişim Hukuku

Bu bölümü başarıyla bitiren bir aile:

Bilişim suçu türlerini açıklayabilir.

Türk Ceza Kanununda bilişim suçlarının nasıl yer aldığını açıklayabilir.

İnternette içerik düzenlemeleriyle ilgili getirilen 5651 sayılı kanunu açıklayabilir.

5651 sayılı kanunun öngördüğü yöntemleri açıklayabilir.

5651 sayılı kanunda yer alan katalog suçlarını açıklayabilir.

İnternet kafelerle ilgili kanun ve yönetmeliklerden haberdardır.

İnternet kafe kullanımının getirdiği teknik riskleri bilir.

Özet

Bilişim Suçu Türleri

Türk Ceza Kanununda Bilişim Suçları

5651 Sayılı Kanun

5651 Sayılı Kanununun Öngördüğü Yöntemler

5651 Sayılı Kanununda Sayılan Katalog Suçlar

İnternet Kafelere Ait Sorumluluklar

İlgili Kanun ve Yönetmelikler

Teknik Riskler

Anahtar Kelimeler:

Bilişim suçu türleri, internet içerik düzenleme, 5651 sayılı kanun, internet kafe

http://www.

Bilişim, İnternet ve İletişim Hukuku

Bilişim Suçu Türleri

Aile olarak bilişim suçlarının farkında olma, internet üzerinden gelebilecek tehlikelerin farkında olma anlamını taşımaktadır.

Bilişim suçlarını amaçlarına ve yöntemlerine göre aşağıdaki şekilde gruplayabiliriz:

- Bilgisayar sistemlerine ve servislerine yetkisiz erişim
- Bilgisayar sabotajı
- Bilgisayar yoluyla dolandırıcılık
- Bilgisayar yoluyla sahtecilik
- Bir bilgisayar yazılımının izinsiz kullanımı
- Kişisel verilerin kötüye kullanılması
- Sahte kişilik oluşturma ve kişilik taklidi
- Yasadışı yayınlar
- Ticari sırların çalınması
- Terörist faaliyetler
- Çocuk pornografisi

- Hacking
- Diğer suçlar (Organ, fuhuş, tehdit, uyuşturucu, vb.)

Türk Ceza Kanununda Bilişim Suçları

Türk Ceza Kanununun 243. 244. ve 245. maddelerinde bilişim suçları ayrıca ele alınmıştır. TCK'da bilişim suçları ile ilgili üç madde şu şekildedir:

- Bilişim sistemine girme suçu
- Sistemi engelleme, bozma verileri yok etme veya değiştirme
- Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması.

5651 Sayılı Kanun

İnternet ile ilgili en kapsamlı düzenleme 2007 yılında 5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" ile yapılmıştır.

5651 sayılı Kanun ile ilk defa;

- İnternet paydaşlarının (içerik sağlayıcı, yer ve erişim sağlayıcı, toplu kullanım sağlayıcı) ve bu paydaşların hak ve sorumlulukları belirlenmiştir.
- Yasada yazılı katalog suçlar bakımından erişimin engellenmesi usul ve esasları düzenlenmiştir.
- İnternet ortamında yayınlanan içerik nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilere ilişkin; içeriğin yayından çıkarılmasını sağlama ve cevap hakkı uygulamalarına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir.
- Konusu suç teşkil eden (ve/veya küçükler için zararlı olan) içerik kapsamında filtreleme usulü öngörülmüştür.

- Bilişim ve internet alanında uluslararası koordinasyonda bulunacak görevli birim (Başkanlık) belirlenmiştir.
- Erişim ve yer sağlayıcıların faaliyet belgesi almalarına ilişkin usul ve esasları belirlenmiştir.
- İnternet toplu kullanım sağlayıcıların, yükümlülük ve sorumlulukları belirlenmiştir.
- Ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcıların izin belgeleri almalarının usulü ile bunların yükümlülükleri ve denetlenmelerine ilişkin usulü belirlenmiştir.
- İnternet aktörlerinin tutmaları gereken trafik bilgilerine ilişkin düzenleme yapılmıştır.
- Türkiye’de internet ortamındaki yayınlardan kanunda belirtilen katalog suçlara ilişkin şikâyetlerin yapılabileceği internet bilgi ihbar merkezi kurulmuştur.

5651 Sayılı Kanununun Öngördüğü Yöntemler

- Katalog Suçlarla Sınırlı Olarak Erişimin Engellenmesi Tedbiri (Madde-8)
- Filtreleme (Madde 10)
- Kişilik haklarının ihlaline bağlı olarak İçeriğin Yayımdan Çıkarılması ve Cevap Hakkı (Madde 9)
- Güvenli İnternet Hizmeti (5809 ve Tüketici Hakları Yön. 10. madde)

5651 Sayılı Kanunda Sayılan Katalog Suçlar

5651 sayılı Kanunun 8. maddesinde erişimi engellenebilecek suçlar katalog halinde sayılmıştır. İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir. Bunlar:

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

- İntihara yönlendirme (madde 84),
- Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
- Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
- Müstehcenlik (madde 226),
- Fuhuş (madde 227),
- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçları (madde 228).

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı
İnternet Bilgi İhbar Merkezi

Ana Sayfa   Haklarımızda   S.S.S.   Gizlilik Bildirimi   İletişim   English

5651 sayılı yasanın 8. maddesinde yer alan;

- 1 İntihara Yönlendirme,
- 2 Çocukların Cinsel İstismarı,
- 3 Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma,
- 4 Sağlık için Tehlikeli Madde Temini,
- 5 Müstehcenlik,
- 6 Fuhuş,
- 7 Kumar Oynanması için Yer ve İmkân Sağlama,
- 8 Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar

İle ilgili yeterli şüpheye sahip olduğunuzu düşündüğünüz içeriği, aşağıda yer alan ilgili alandan sedm yaparak ihbar edebilirsiniz.

✉ ihbar@ihbarweb.org.tr ☎ 0312 582 82 82 📧 Kısa Mesaj 1109

www.tib.gov.tr   www.guvenliweb.org.tr   www.guvenlicocuk.org.tr

Her Hakkı Saklıdır © 2010 Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı

İnternet Kafe Kullanımıyla İle İlgili Yönetmelik

İnternet kafeler çocuklarımızın ve gençlerimizin zaman geçirdikleri yerleri bilmemiz açısından önemlidir. *İnternetin toplumsal alanlarda yaygın kullanımının en önemli örneklerinden birisi de internet kafelerdir.*

İnternet kafelerde bireysel olarak hazırlanmış alanlarda kişilere internet kullanım hizmeti sunmaktadır. Ancak, bu tür alanlarda internet kullanımı, ilgili mevzuatla koruma altına alınmıştır. Bu mevzuatta internet toplu kullanım sağlayıcılarının yükümlülükleri, internet kafelerin açılma koşulları, internet kafelerde uyulması gereken kurallar, internet kafelerin denetlenmesi ve cezai koşullar detaylı olarak belirlenmiştir.

Aile olarak internet kafelerle ilgili “İNTERNET TOPLU KULLANIM SAĞLAYICILARI HAKKINDA YÖNETMELİK”i iyi şekilde bilmemiz gerekmektedir. Özellikle, bu tür yerleri kullanan çocukların aileleri, çocuklarını sıkıntıya sokabilecek davranışlardan uzak tutabilmek adına bu yönetmeliği öğrenmeleri gerekmektedir.

İnternet kafelerde uyulması gereken kuralları şu şekilde sıralamak yerinde olacaktır (*İnternet Kafelerle İlgili Yönetmelik, Madde 9*):

- 12 yaşından küçükler ancak yanlarında veli ile İnternet kafelere girebilirler.
- 15 yaşından küçükler yanlarında veli veya vasileri olmadan saat 20.00'den sonra bu işyerlerine alınmazlar.
- Tütün ve tütün mamulleri içilemez.
- İnternet kafelerde her türlü cinsel içerikli yayın görüntülenmesi, izletilmesi vb. yasaktır. (1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu)
- İnternet kafelerde alkollü içecek satılması, bulundurulması veya sunulması yasaktır.

- İnternet kafelerde Telif haklarına aykırı her türlü basılı ya da elektronik eserlerin izinsiz kullanımı yasaktır. (5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu)
- İnternet kafelerde elektronik ve mekanik oyun alet, konsol ve makineleri bulunamaz.
- İnternet kafelerdeki bilgisayarlarda uyuşturucu veya uyarıcı madde alışkanlığı, intihara yönlendirme, cinsel istismar, müstehcenlik, fuhuş, şiddet, kumar ve benzeri kötü alışkanlıkları teşvik eden ve 18 yaşından küçüklerin psikolojik ve fizyolojik gelişimine olumsuz etkisi olabilecek oyunlar oynatılamaz.
- İnternet kafelere giren ve çıkanların tespiti amacıyla gerekli kamera kayıt sistemi kurulması zorunludur. Bu sistem aracılığıyla elde edilen kayıtlar yedi gün süreyle saklanır ve bu kayıtlar yetkili makamlar haricindeki kişi ve kuruluşlara verilemez

Çocuğumuzun gittiği internet kafelerde yukarıdaki kurallara uyulup uyulmadığına dikkat etmeliyiz. Seçimimizi ona göre yapmalı ve çocuğumuzu bu konularda bilinçlendirmeliyiz.

İnternet Kafelerde Karşılaşılabilecek Teknik Riskler

a) Web Tarayıcıları

Aile olarak bilmemiz gereken, internet kafe kullanımının getirdiği en büyük teknik riskin başında web tarayıcılarının geldiğidir.

İnternet kafelerde bulunan bilgisayarlarda kullanılan web tarayıcıları (İnternet Explorer, Firefox vb.) ile ilgili sıkıntılar şunlar olabilir:

- Web tarayıcıları çocuğun tarama geçmişini kaydederek hangi sitelerin ziyaret edildiğini söyler.

- Web tarayıcıları çocuğun gezinme alışkanlıklarını izlemektedir. Bu tür durumlar ileride çocuğa karşı kullanılabilir.
- Web tarayıcılarında muhtemel giriş yapılan şifrelere ve diğer bilgilere erişimi sağlayan yan uygulamalar mevcuttur. Bu programlar yardımıyla kullanıcı adı ve şifreleri ele geçirilmektedir.

b) İnternet Kafelerdeki Casus Yazılımlar

- Keylogger: şifrelere ve kullanıcı kimliklerine erişmek için tuş vuruşlarını takip etmek amacıyla yüklenen programlardır.
- Spyware programlar: Bu tür programlar, gezinme alışkanlıklarını izleme, parola ve giriş bilgilerini kaydetme özelliğini sahiptirler.

Ailelerin İnternet Kafe Kullanımıyla İlgili Yapabileceği Teknik Rehberlik ve Yönlendirme

1) Oturumu ele geçirme

Pencere (“kaçırma” için oturumu açık bırakabilir) kapatmak için “X “ tıklayarak değil - uygun bağlantıyı kullanarak online hesap oturumu kapatılmalıdır.

2) Şifreler

Eğer internet kafeyi sık kullanıyorsan düzenli olarak e-posta ve diğer hesap şifreleri değiştirmelisin.

3) İnternet tarayıcı geçmişini temizleme

İnternet kullanımı bittikten sonra, mutlaka tarayıcının ön belleği/site geçmişi temizlenmelidir.

4) Ziyaret ettiğin sitede “Beni hatırla” veya benzer bir özelliği asla kullanmayın.

5) Monitör izleme

İnternette gezinme aktivitelerini birileri takip ediyor mu ya da ekranına bakmak için etrafında kimse var mı?

İnternet kafe sahiplerinin mesleki eğitim alıp almadığı, ebeveynler tarafından mutlaka araştırılmalıdır.

Bir an olsun, herhangi bir iş için bilgisayar ekranını açık olarak masayı terketme, çevrimiçi hesapların açık iken ekranını gözetimsiz bırakma.

Sonuç

Ülkemizde internet kullanımı, kanunlardan bağımsız değildir. Ülkemizde internet kullanımı ile ilgili suçlar kanunlarda açık olarak belirtilmiş ve uygulamaya geçmiştir. Aile olarak internet kullanımının getirdiği hukuksal sorunların farkında olma, çocuklarımıza daha iyi rehberlik ve yönlendirme yapma anlamına gelmektedir.

İnternet kafe yöneticilerinin mesleki yeterliliklerinin olup olmadığı mutlak araştırılmalıdır.

Aile Olarak Kendimizi Sınayalım

5651 sayılı kanunda yer alan katalog suçları nelerdir. Açıklayınız?

Çocuğunuz devamlı olarak internet ortamında film, video, müzik vb. indirmektedir. İndirdiği eserler çoğunlukla telif haklarına giren eserlerdir. Böyle bir durumda çocuğunuza nasıl yaklaşsınız?

İnternet kullanımının kanundan bağımsız olmaması size neyi ifade etmektedir. Açıklayınız?

<http://www.>

ETKİNLİKLER

Çocuklarınız sosyal ağları kullanmaya başlamadan önce onlarla şu konular üzerinde konuştunuz mu?

	Evet	Hayır
Sosyal paylaşım sitelerinde tanımadıkları kişilerden gelen rahatsız edici mesajları ailelerine bildirmeleri gerekmektedir.		
Sosyal ağlarda düşük güvenilirliği olan şifreler kullanmamalıdır.		
Sosyal ağlarda telefon numaralarını paylaşmamaları gerekmektedir.		
Sosyal ağlarda TC kimlik numaralarını paylaşmamaları gerekmektedir.		
Sosyal ağlarda herhangi bir şeyi kabul etmeden ve bir siteye üye olmadan önce muhakkak kullanım şartlarını okumaları gerekmektedir.		
Sosyal ağlarda tanımadığı kimselere adres bilgilerini vermemeleri gerekmektedir.		
Sosyal ağlarda her sunulan bilgiye inanmamaları gerekmektedir.		
Sosyal Ağlarda tanımadıkları kişilerden kendilerine zarar verecek söz ve küçük düşürücü davranışlarda http://www.ihbarweb.gov.tr adresine bildirimde bulunulmaları gerekmektedir.		
Bilgisayarlarında güncel olan virüs programı ve güvenlik duvarı kullanmaları gerekmektedir.		

E T K İ N L İ K L E R

İnternette alışveriş yapmak çoğu zaman daha zahmetsiz ve kazançlı olabilir. Peki internette yapılan alışverişlerde avantaj ve dezavantajlar nedir? Aşağıdaki alanları doldurunuz.

	Avantaj	Dezavantaj
Kimlik bilgilerinin ele geçirilmesinden kaynaklanan endişeler		
Hizmet sağlayıcılardan kaynaklanan erişim hızı düşüklüğü		
Kredi kartı ile ilgili güvenlik endişeleri		
Geniş ürün yelpazesi sunması		
Ürüne dokunma, ürünü deneme, ürünün gerçek boyutunu görme isteği		
Kuyrukta bekleme gibi problemlerin olmaması		
Teslim süresinin uzunluğu		
Fiyatların genellikle düşük olması		

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN...

Başka Ne Okuyabilirim, Hangi Eğitimlere Katılabilirim?

Bu kitaptan faydalandıysanız ve bu konuda daha fazla bilgiye ulaşmak istiyorsanız AEP (Aile Eğitim Programı)'in diğer kitaplarını da okuyabilirsiniz ve bu kitapların içeriklerinin daha kapsamlı bir şekilde ele alındığı AEP eğitimlerine katılabilirsiniz.

1. Medyayı Tanımak
2. Medyayı Kavramak
3. Bilinçli Medya Kullanımı

Hangi Kuruma Başvurabilirim, Kimlere Danışabilirim?

Aşağıda isimleri listelenen kurumlar bu kitabın konusuyla ilgili alanlarda faaliyet göstermektedir. Yardım almak istediğinizde bu kurumların internet adreslerini kullanarak sayfalarını ziyaret edebilirsiniz.

<http://www.guvenlinet.org/tr>

<http://www.guvenlicocuk.org.tr>

<http://www.guvenliweb.org.tr>

<http://www.ihbarweb.org.tr>

<http://www.btk.gov.tr>

<http://www.ubak.gov.tr>

<http://www.usom.gov.tr>

Kitaplar ve AEP Hakkındaki Sorularınız İçin...

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

www.aile.gov.tr

Kaynaklar

- Avşar, B. Z. ve Öngören, G. (2010). *Bilişim Hukuku*. Türkiye Bankalar Birliği: İstanbul
- BTK. (2012a). Güvenli İnternet Hizmeti. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. 16.05.2013 tarihinde http://www.guvenlinet.org.tr/tr/menu/12-Guvenli_Internet_Hizmeti_Nedir_.html adresinden alınmıştır.
- BTK. (2012b). *Profillerde Neler Var?* Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. 16.05.2013 tarihinde http://www.guvenlinet.org.tr/tr/menu/14-Profillerde_Neler_Var_.html adresinden alınmıştır
- Dülger, M.V. (2012). *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. Seçkin Yayıncılık(2.Baskı)
- ESRB (2013). Entertainment Software Rating Board About The ESRB, 27.11.2013 tarihinde http://www.esrb.org/about/news/downloads/ESRB_Fact_Sheet.pdf adresinden alınmıştır
- Gürcan, A., Özhan, S., & Uslu, R. (2008). Dijital oyunlar ve çocuklar üzerindeki etkileri. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 1-50. 2 Aralık 2013 tarihinde http://www.ailetoplum.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/DIJITAL_OYUNLAR_ve_ÇOCUKLAR_ÜZERİNDEKİ_ETKİLERİ_RAPOR.pdf adresinden alınmıştır. [http://www.scogatt.eu/files/Turkey/N4%20Teacher Training ProgrammeTR.pdf](http://www.scogatt.eu/files/Turkey/N4%20Teacher%20Training%20ProgrammeTR.pdf)
- Ocak, M.A & Şahin, S., (2011). *Teknoloji Destekli Sınıflarda Öğrenme kazanımları ve değerlendirilmesi*. S.Perkmen,& E.Tezci (Eds)., Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu(s.229-245). Ankara:PegemA Yayıncılık.
- Ocak,M. A. (2008). *İnternet, Telif Hakları ve Etik*. H. İ. Yalın (Ed.), İnternet Temelli Eğitim (s. 271-293). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Ocak, M.A. (2012). *Dijital Vatandaşlık El Kitabı*, MÇD Yayınları
- Ocak, M.A.(2012). *İnternet bağımlılığı El Kitabı*, MÇD Yayınları
- Ocak, M.A.(2012). *İnternet bağımlılığı ile Mücadelede Ailenin Rolü*, MÇD yayınları
- Ocak, M.A.(2012). *Çocuklar ve Gençler için Güvenli Sosyal Paylaşım Siteleri Kılavuzu*, MÇD yayınları
- Ocak M.A. (2012). *Danışman. Çocuklarda ve Gençlerde Dijital Vatandaşlık Algısının Oluşturulması projesi*, 2012.
- Ocak, M.A.(2012). *Bağımlılığın yeni adı: İnternet Kumarı ve Çocuk Pornografisi*. Yeşilay,942, 28-31.
- Ocak, M.A.(2012). *İnternet kumarı ve pornografisi: Toplumsal yozlaşmanın iki önemli örneği*. MÇD Çocuk Dünyası, 2,24-26.
- Ocak, M.A.(2013). *Dijital Vatandaşlık. Elektromanyetik Kirlilik Konusunda Çocuklarımızı Bilinçlendirme Projesi Çalıştayı (TEMKODER)*, 27.03.2013, Akar International Hotel, Ankara

- Ocak, M.A. (2013). *Bin Düşün, Bir Tıkla: Tüm Çocuk ve Gençlere Daha Güvenli ve Daha İyi Bir İnternet Ortamı İçin*, MÇD Yayınları
- Ocak, M.A. (2013). *Eğitsel Dijital Oyunlar: Kuram, Tasarım ve Uygulama*. PegemA, Ankara.
- Ocak, M.A. (2013)(ed.). *Çocuk, aile, okul ve teknoloji: Dijital Vatandaşlık rehberi*. Kenarplatform: Ankara
- Ocak, M.A. (2013). Fatih Projesi, BT ve İnternet'in Bilinçli, Güvenli Kullanımının Eğitim Boyutu. *Bilgi Teknolojileri ve İnternet'in Bilinçli, Güvenli Kullanım*. Fatih projesi: TİB, MEB.
- PEGI (2012). Pan European Gaming Information Annual Report 2012, 27.11.2013 tarihinde <http://www.pegi.info/en/index/id/1068/nid/media/pdf/390.pdf> adresinden alınmıştır.
- Ribble, M.(2013). Digital Citizenship. www.digitacitizenship.net
- Workshop,"e-commerce" Enacso III members' meeting. [eNACSO] The European NGO Alliance for Child Safety Online, Workshop on e-commerce-threats and oppurtunities for children's safety, 21-22 Februaray 2013, Rome, Italy
- Resmi Gazete (2007). 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun
- Resmi Gazete (2009). İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik
- Turan, O. (2013). Fatih Projesi, BT ve İnternet'in Bilinçli, Güvenli Kullanımının Hukuki Boyutu. *Bilgi Teknolojileri ve İnternet'in Bilinçli, Güvenli Kullanım*. Fatih projesi: TİB, MEB.

Doç. Dr. Mehmet Akif Ocak

Lisans eğitimini(1998) Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik alanında, yüksek lisans(2002) ve doktora eğitimini(2006) New York Eyalet Üniversitesi-Albany Eğitim Fakültesi Öğretim Teknolojisi alanında tamamladı.

2006 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde Araştırma Görevlisi olarak işe başladı. 2008 yılında aynı bölümde Yardımcı Doçent, 2012 yılında da doçent oldu. Teknolojinin doğru kullanımı, dijital vatandaşlık, bilinçli internet kullanımı konularında Avrupa ülkelerinde farklı projelerde yer aldı. Halen Gazi Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevini yürütmektedir.

Parayla Satılmaz.

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

ISBN: 978-605-4628-52-0

9 786054 628520